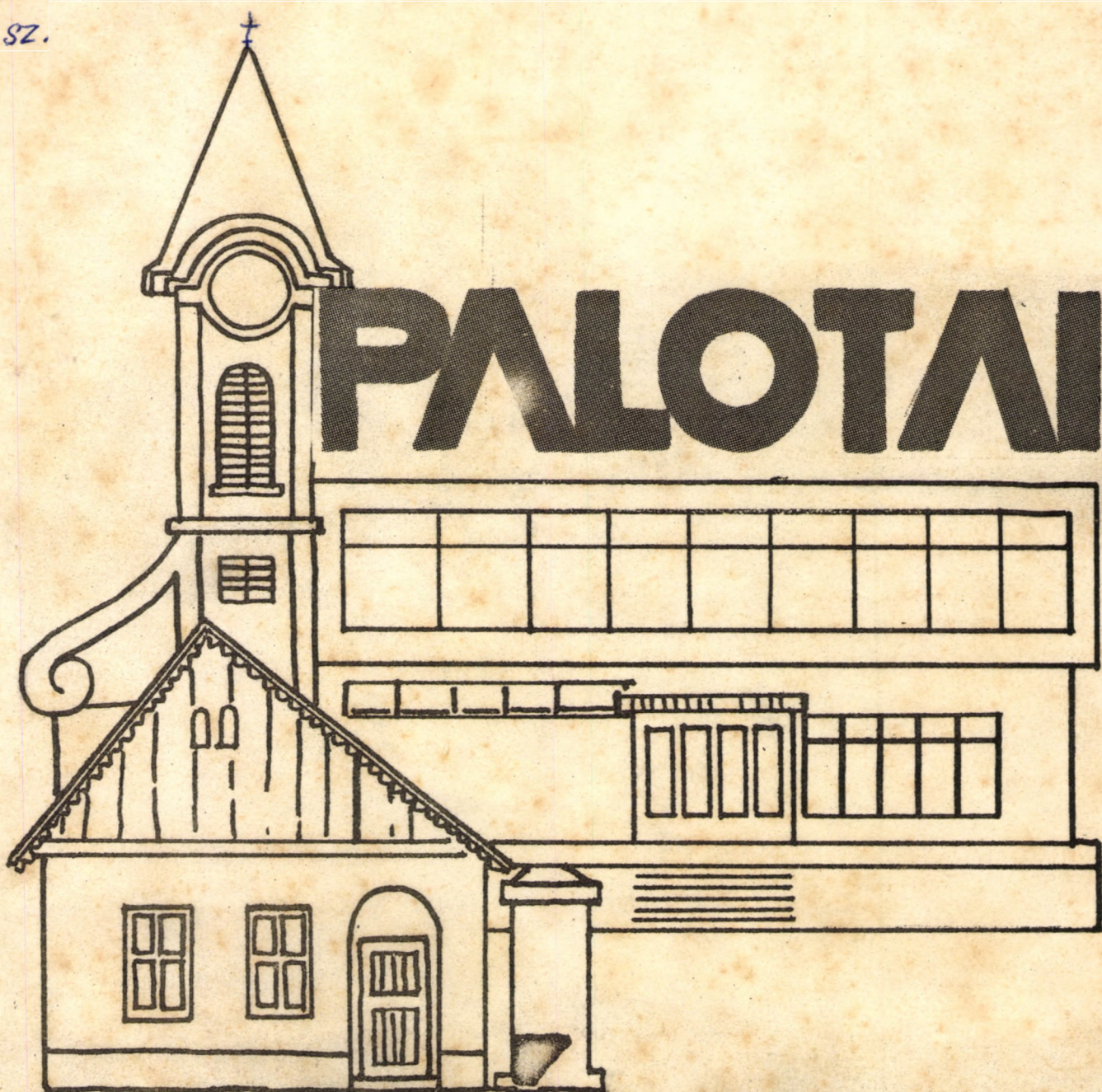

33. SZ.

KRONIKA

33. szám

1978. március

. P A L O T A I K R Ó N I K A

a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház Honismereti Kőr lapja.

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti:	Szerkesztő Bizottság
Lektorálja:	Kiss Dezsőné ált. isk. ig. h.
Borítólap:	Vass Józsefné
Kiadja:	Csanádpalota Nagyközség Közös Tanácsa és a csanádpalotai Kelemen László Mű- velődési Ház
Felelős kiadó:	Erdélyi Lajos műv. ház ig.

KÉZIRAT GYANÁNT

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE I.

Asztalos P.Kálmánné és Markovics Géza palotai lakosok a község felszabadulásáról az alábbiakat mondták el:

Asztalos P.Kálmánnét szeptember 26-án a tanyáról beküldte az apósa, aki községgazda volt, hogy nézze meg, feltörték-e a község magtárát, s elvitték-e a község lovait. A magtár sértetlen volt - mondja, s a lovakat sem vitték el. Indultam volna vissza, azonban váratlanul megindult a lövöldözés, s ez elől bemenekültem a községhez udvarán lakó Kurunczi Mihály bácsiékhoz. Itt húzódt meg Telek András és Méreg György is a község akkori kocsisai. Amint később kiderült, az történt, hogy a Zelmann-malom felől bejövő magyar harckocsiban lévő katonák vannak a Hangyában. Amikor beérték a község központjába, meglátták a tanácsháza sarkán /ma műszaki bolt/ a Hangya felirást és nyomban löni kezdtek. Itt pedig vegyes bolt volt, míg az oroszok a mai cukrászdában voltak, vagyis az akkori Hangya-kocsmában.

A lövöldözések megszűnése után előmerészkedtünk, s mivel a lövöldözések folytán mindenki félt, Kurunczi Mihály bácsiék segítségére hívtuk a község kocsijárára raktuk és eljöttünk a faluban lévő házukhoz. Így távol kerültek a forgalmas és veszélyes központtól. Amikor a községhez a nagykapuján kiértünk, láttuk, hogy Vlaszicsek János /közismerten Janó/ ujságárus a magtár és a rendőrségi iroda közötti részen a járdán holtan feküdt. A halálát, hogy mi okozta, nem volt bátorságom megnézni. Vér nem volt körülötte. Ekkor is, mint mindig bőgatyában volt.

Markovics Géza községi tisztviselő mondta, hogy a királyhegyesi ütközet után szeptember 26-án felkereste Kovács Dénes a királyhegyesi Blaskovics uradalom akkori intézője és elmondta, hogy az ott lezajlott csatában több magyar tanköt kilőttek és 14 magyar katona elesett. Ezeknek névsorát, személyi holmijaikat be is hozta a községhez és ott leadta.

Bazsó Dénes

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Miután a Petőfi Termelőszövetkezeti csoport 1956. december 12-én kimondta feloszlását a községben a következő két évben nem működött tszcs. Azonban 1958 őszén ismét megalakították a tsz szervező bizottságot, amelynek 21 tagja volt, többek között: Molnár József vb. elnök, Uglesity Demeter MSZMP titkár, Szögi Béla KISZ titkár, Barta István a Népfront Bizottság titkára, Luczó Kálmánné, a nőszövetség részéről, stb.

1958. őszén alakult Kövegyen a "Vörös Szikra" Termelőszövetkezeti csoport 13 taggal, elnöke Kristó Ferenc lett. A Földművelésügyi Minisztérium 203/1958.sz. alatt engedélyezte a kövegyi "Vörös Szikra" Termelőszövetkezeti csoport működését, amelynek 1959. április hónapjában már 36 tagja volt és a közös összterületük 116 khöld.

A termelőszövetkezeti csoport a gazdálkodás kezdetével úgy látszott igyekezett betartani az alapszabály szerinti működést. Annak dacára, hogy földjük több tagban volt, az őszi kalászosokat igyekeztek úgy összehozni, hogy a közös gazdálkodás érdekeinek

megfelelő legyen. Különben a szántóterületüket még 1958. őszén teljes egészében beművelték, illetve felszántótták. A községben ebben az évben működött egy első évfolyamos ezüstkalászos tanfolyam, 27 fővel, melynek vezetője Beke István a Földszöv. agronómusa volt. A tanfolyam igen aktívan működött, a hallgatóknak nagy volt az érdeklődése a mezőgazdasági tudományok iránt, s ezért élénk vitákat folytattak. Egy alkalommal kirándulást tettek Mezőhegyesre, ahol megtekintették a szarvasmarha törzstenyészetet és a gazdaságot. További tervük volt meglátogatni egy nagyobb termelőszövetkezetet, vagy a makói Uttörőt, vagy a József Attilát.

A községi tanács és a Földszöv. kapcsolata ebben az időben igen jól kialakult. A Földszöv. agronómusa rendszeresen megjelent a községi tanácsnál és a feladatokat közösen megtárgyalták. A földművelőszövetkezetek üzleteiben a mezőgazdasági eszközök, felszerelések és anyagok - néhány hiánycikk kivételével - a dolgozó parasztság rendelkezésére álltak. 1958. őszén a község területén 18 szántási társulást szerveztek, ezek munkáját a Földszöv. irányításával a gépállomás minőségi kifogás nélkül elvégezte. A Földszöv. a községre beütemezett szerződéses termelvények szerződéskötését 100 %-on telteljesítette.

A községi gazdasági felügyelői feladatot a Csanádpalotán kinevezett Kószó Mihály látja el. Munkáját elég jól ellátta, de 1958. II. felében miután Csanádpalotán egyedül maradt, a kövegyi feladatokkal igen keveset foglalkozott, s ebből Kövegy község több alkalommal hátrányt szenvedett. Ezen hiányosság felszámolása érdekében elbeszélgettünk Kurunczi Mihály, Csanádpalota vb. titkárával és Kószó Mihály gazd. felügyelővel, figyelmüket felhívták, hogy a gazd. felügyelő hetenként legkevesebb 2-3 napot Kövegy községben kell, hogy eltöltsön és az ottani feladatokat is meg kell oldani. Javasolták, hogy a Csanádpalota vb a legrövidebb időn belül töltsen be a már hónapok óta üresedésben lévő második gazdaság felügyelői munkakört.

/Folytatása következik/

Pánczél Józsefné

MUNKABÉRI SZERZŐDÉS

Amely szerint alulírottak felvállaltuk a nagykirályhegyesi Blaskovich Uradalomban névaláírásaink mellett felsorolt összesen .../1100 négyszögöles/hold tengeri földnek negyedén /1-4/ való megművelését, vagyis kapálását, gondozását, letörését és behordását olyformán, hogy az Uradalom által megszántott és bevetett földet az Uradalom által megjelölt napon annak idején kétszer, ha szükséges háromszor kézikapával megkapálni /föltögetni tilos/. Ha ennek dacára, vagy hanyag kapálásunk folytán a föld felgazlana, úgy kötelesek vagyunk a törés alkalmával a földről a gazt letakarítani, és ha ezt nem teljesítenünk, úgy jogában áll az Uradalomnak a gazt a mi költségünkre letakaríttatni.

Tartozunk a tengerit évközben gondozni, vagyis a fattyat kivég-
ni, vagyis azt mi magunk tartozunk személyesen egy hét lefor-
sa alatt eszközölni.

Tartozunk az Uradalom által meghatározott időben hat munkanap
alatt letörni, kiselejtezni és mindkét osztályt négy egyenlő
részre elosztani, szárral beágyazott garmadába rakni és szárral
betakarni, a szárat egészen a tövén levágni, kévébe kötni és
husz kővéneként csomókba állítani, a tengeri háromnegyed részét
és az egész szástermést az Uradalom beosztása szerint uradalmi
igával behordani, góréba pakolni, feldesztkázni és a szárat nagy
kupokba összerakni, a rajta lévő gazt letakarítani és csak mind-
ezek pontos befejezése után a nekünk munkadíjként jutott egyne-
gyed rész csöves tengerit a saját költségünkön a földről elszál-
lítani. Amennyiben a fent felsorolt feltételeket nem tartanánk
be, vagy pedig a földről bármit is engedély nélkül elvinnánk,
ugy jogában áll az Uradalomnak azt minden kártalanítás nélkül a
részföldből kizárni és részét teljes egészében visszatartani.
Jelen munkabéri szerződés előttünk felolvastatván és azt minden
pontjában megértettük, magunkra nézve kötelezőnek ismerjük el,
melynek hitelül saját aláírásunkkal is megerősítjük.
Kelt: Nagykirályhegyesen, 1932. év március hó 2.

.....

A fenti uradalmi szerződés alá 25 személy irt, kik közül még né-
hányan ma is élnek és bizonyítják azt a szerződést, melyet már
ma nem írta alá senki, mert tulzottan terhesnek tartaná. De
1932-ben még nem volt terhes, mert boldog volt, aki ilyen szer-
ződést aláírhatott. Jobb volt az "inségmunkánál" és jobban biz-
tosította a téli élelmet, mint a munkanélküliség.

Asztalos P. Kálmán

CSÁSZÁRI HADSEREG KATONÁINAK SZEGEDRE VALÓ SZÁLLÍTÁSA

A magyar szabadságharc leverése után Magyarországot katonai és
közigazgatási kerületekre osztották és a Habsburg birodalomba
olvasztották be. Ennek során a császári hadsereg katonáit a fel-
osztott területekre kellett szállítani. Az elszállításához szük-
séges fogatok előállítására utasítást adott az első alispán a
járások felé, hogy járásonként hány fogatot kötelesek előállí-
tani és melyik időpontban.

"Isten áldja minden jókkal kegyelmeteket" - kezdődik az a Pa-
lotai főszolgabírói rendelkezés, mely a Palotai járás községei-
ből fogatokat rendel ki.

A császári hadsereg katonáinak tovább szállításához a járásból
"ismét" loo kocsi fogatra van szükség, mivel kegyelmetek tudo-
másom szerint eddig kevés furart szolgáltatott ki. Ennél fogva
"szoros kötelezővé teszi" az előljárásnak, hogy a kívánt fo-
gatokat pontos időre - büntetés terhe mellett - előállítani
sziveskedjenek.

A rend betartása érdekében ez alkalommal:

Albertiról	8 fogatot
Ambrózfól	8 fogatot
Királyhegyesről	8 fogatot
Kövegyről	8 fogatot
Palotáról	33 fogatot
Pitvarosról	20 fogatot
Székegyházaról	15 fogatot, vagyis

Összesen: 100 fogatot kell előállítani.

Székegyháza a mostani Nagyér-, Alberti most Csanádalberti és Ambróz pedig a mai Ambrózfalva.

Pitvaros 1849 szeptember 9-re 20 fogatot köteles volt előállítani. Szegedre érkezve Zsemberi Pál királyi biztosnál kellett jelentkezni. A fogatoknak 9 napi élelmet és szükséges takarmányt kellett magukkal vinni.

A többi községek fogatait úgy kellett irányítani, hogy azon év szeptember 13-án délelőtt 10 órára Szegedre érkezzenek ott ugyan csak Zsemberi Pálnál a velük kiküldött esküdttel együtt jelentkezzenek fogatok.

Makón keresztül kellett haladni Szegedre. Makón az esküdtek Pozsonyi Ferenc első alispán urnál jelentették be a Szegedre menő fogatok számát. Az út 9 napig tartott, mert az utak abban az időben nem voltak kiépítve, így egy-egy községből kiindulva Szegedig és vissza a földuton kellett menni.

Komoly Pál
Szeged

AZ ELSŐ UTASOK VASUTON

A Csanádpalotát érintő Arad-Csanádi Egyesült Vasuton /ACSEV/ 1884-ben indult meg a személy- és teherszállítási forgalom.

A vasutépítést ellenezték elsősorban azok a földes gazdák, akiknek a földjéből kiigényelték a vasuti sínek lefektetésére szükséges földterületet, noha kártérítést kaptak érte. Ellenezték a fuvarból élő lakosok is, mivel a vasut versenytársuk lett. De ellenezte a lakosság többsége is, főleg a nádtetejű házak tulajdonosai, mondván, hogy a masina /mozdony/ kéményéből kiröppenő szikrák a falut felgyújtják. Ezt az évet a község lakossága nemcsak Csanádpalotán, hanem más községekben is magukévé tették. Ezért van az, hogy pl. Kiszomboron, Nagylakon /noha itt a mocsaras terület is számításba jött/Szőregen, Deszken stb. 700-1000 méter távolságra épült a vasutvonal és állomás. Csanádpalotán is, ahol akkor a legszélső a mai Diófa útva volt, 700-800 méterre épült a vasutvonal és az állomás.

Az Arad-Csanádi Egyesült Vasutat nem az állam építtette, hanem részvénytársaság. Ez úgy jött létre, hogy részvényeket bocsátottak ki, részvényenként 100 /száz/ korona értékben. Részvényt bárki vehetett. Amikor a létesítményben összejött a pénz, megvalósították. A haszonnal működött, minden fél évben megállá-

pitották, hogy mennyi a haszon. A haszon összegét elosztották a részvények számával, s ha pl. egy részvényre 3.38 korona jutott, akkor minden részvényes annyiszor 2.38 koronát kapott, ahány részvénye volt.

A személyforgalom megindulásakor ingyen utazhattak az utasok. Ennek ellenére nem igen akadt utas. Féltek a vonattól.

Brengarten Henrik, hogy a nép félelmét eloszlassa, mint községi jegyző, a község akkori előljáróit: bírót, másodbírót, esküdteket, községi gyámot stb. hogy vele utazzanak el Aradra - rávette őket.

A következőket nagyanyántól Gazsó Jánosné Antal Viktóriától hallottam, aki jelen volt a beszállásnál és indulásnál. A vonat érkezése előtt az előljárók, feleségeiket átölelve, gyermekeiket simogatva szótlanul álltak az állomás előtt. Amikor a vonat Nagylak felől megérkezett, az előljárók és családjaik sirva fakadtak, majd megigazitották a hátukon lévő elemózsiás tarisznyát, s amikor a vonat megállt - mintha kivégzésre vitték volna őket - megindultak a kocsik felé. Elöl ment a jegyző, majd a többi előljáró, a feleségek meg sirtak, zokogtak. A vonat elindulásakor a sirás jajgatásba csapott át. És délután a vonat minden utasát visszahozta. S mind többen és többen utaztak vonaton.

Bazsó Dénes

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

1977. december 12-én a "Falujárás" című TV. adásban megismételték a honismereti gyűjtemény bemutatását.

.....

A Hazafias Népfront a múlt év végén értékelte a nagyközségi tanácsii munkát. A megnyitót Dr. Várkonyi Ferenc elnök mondotta, majd Kovács Gábor a Hazafias Népfront titkára beszélt a tanácsii munka segítéséről. A hozzászólásokban résztvett Mihaleczki Sándor, utána Balázs István tanácselnök a falugyűlések eredményeit ismertette, melyeken felszólalt 307 lakóstársunk és 118 javaslat hangzott el a vízellátásról, közvilágítás hiányosságáról és a belvizek mindenkori elhárításáról.

Asztalos P. Kálmán

A MINŐSÍTÉSEN "MEGFELELT"

A csanádpalotai színjátszók 1978. február 4-én Hódmezővásárhelyen a színjátszócsoporthoz vizsgáján Kellemen László első magyar színigazgató palotai életére emlékezve résztvettek. Bemutatták a palotai színhagymányok nyomán írt "Tíz zsák üres zsák" című egyfelvonásos darabot, melyet még 1964-ben Katona András a szegedi Nemzeti Színház tagja "Theátrista kántor" cím alatt színpadra írt, s abban az időben már Vágvölgyi Jánosné tanárnő rendezésében színpadra került.

A magyar színjátszás uttörőjének palotai életére Vásárhelyen a következő színjátszók emlékeztek:

Irodalmi színpad: Erdélyi Lajos, Ádók Margit, Antalné Agócs Mária, Antal Béla, Vass József, Ponta Judit, Szántó Magdolna. Színjátszók: Kelemen: Antal Béla, Ordas: Nagy György, Kurátor: Vass Sándor, Kumpárné: Gál Lászlóné. Fiatalok: Pataki Zsuzsa, Szügyi János, Borsos Ágnes, Bombolya Gyula, Molnár Julianna, Király Tamás. Sugó: Vass Sándorné. Rendező: Kiss Dezsőné tanárnő.

A szereplők mindenike, átélve a vállalt szerepet, otthonosan mozgott a színpadon, ami Kis Dezsőné rendező hozzáértését is bizonyítja. Fentiekről tanuskodik az eredménylap is, mely a bemutatást az alábbiakban tartalmazza: "Amatőr színjátszó csoportok alapminősítésén megfelelt". Sőt - és ezt bátran hozzátehetjük! - az első magyar színigazgató palotai életét megelevenítve, hálásnak és kitűnőnek bizonyult. Ezt az is bizonyítja, hogy Csanádpalotán a szájhagyományok és a régi hivatalos papírok mellett a Művelődési Ház az első színigazgató nevét viseli, s élete utolsó éveinek küzdelméről is megemlékezik.

Asztalos P. Kálmán

Január 6-án falugyűlést tartottak Kövegyen a választópolgárok mintegy 28%-ának részvételével. Az eseményen megjelenteket Barta István, a Hazafias Népfront helyi bizottságának tagja köszöntötte, majd Balázs István a csanádpalotai nagyközségi közös tanács elnöke tartott tájékoztatót a választott testület tevékenységéről. A falugyűlésen több hozzászólás is elhangzott. Az eseményen megjelent és felszólalt még dr. Szentpéteri Imre, a Hazafias Népfront Csongrád megyei bizottságának tagja és Oláh László a makói Járási Hivatal osztályvezetője, valamint Németh Gyula a Csanádpalota és Vidéke AFESZ elnöke.

.....

Január 8-án asztaltenisz és sakk bajnokságot tartottak a Kelemen László Művelődési Házban. Az asztaltenisz felusi spartakiádon férfi egyéni: 1. Ricsán József; 2. Halasi Sándor, 3. Kalmár Pál. Női egyéni: 1. Halasi Móni, 2. Gajda Mária, 3. Bogdán Magdolna, Férfi páros: 1. Ricsán József - Kalmár Pál, 2. Halasi Sándor - Kállai István, 3. Tóth János - Kovács László. Női páros: 1. Bogdán Magdolna - Gajda Mária, 2. Halasi Móni - Deák Erzszi, 3. Bodnár Mária - Telek Zsuzsa. Vegyes páros: 1. Halasi Sándor - Halasi Móni, 2. Kalmár Pál - Deák Erzszi, 3. Gajda Mária - Ricsán József. A sakkbajnokság első helyezettjé Kállai Erika.

.....

Január 10-én a diszitőművészeti szakkörök, a Szabadság tsz és a községi nőklub közösen tartották foglalkozásukat, amelyen Balázs István a nagyközségi közös tanács elnöke is megjelent. Időszórú belpolitikai kérdésekről, az árrendezésekről, az áremelések okairól és szükségességéről tájékoztatta a nőklub tagjait. Ezt követően az asszonyok a lakosságot közvetlen érintő kérdéseket tettek fel a tanácselnöknek.

.....

Január 17-én a szegedi Nemzeti Színház a Kelemen László Művelődési Házban nagy sikerrel mutatta be a G.B.Shaw: Sosem lehet tudni című zenés operettjét.

---.---.---

Január 25-én a Szabadság Tsz nőklubjának kézimunka estjén Nagy Tibor a Járási Pártbizottság munkatársa "A nők politikai ismeretének fejlesztése és fontossága" címmel tartott előadást.

---.---.---

A csanádpalotai 2160-as Petőfi Sándor uttörőcsapat kisdobosai és uttörői január 28-án vidám műsoros estet tartottak a Kelemen László Művelődési Házban "Szól a csongó" címmel. A rendező nevelők: Ludányi Andrásné csapatvezető szervezésével vidám jelenetek sorával, az énekkar szereplésével és színpompás táncjelenettel/a kalocsai lakodalmassal/ adtak számot az uttörőcsapat kulturális munkájáról. A nagyszámú közönség nagy tetszéssel nézte végig a gyermekek vidám szereplését.

---.---.---

A Szabadság Tsz gépparkjának, műhelyének dolgozói brigádértekezleten értesültek arról, hogy egyik munkatársuknak Nyerges Ferencnek újabb, harmadik műtetre van szüksége. Az értekezleten elhatározták, hogy véréradással segítik munkatársukat. Telefonon felhívták a makói kórházat és a Véréradó Állomás gépkocsija hamarosan be is szállította a 25 személyt, akik önzetlenül, vérükkel igyekeztek segíteni a műtét sikerét. Ezek a véréradók voltak: Kovács Zoltán, Kisbodri Gábor, Hadobás Marcell, Kriván Kálmán, Gyenes János, Kovács János, Ecsédi János, Szügyi László, Dovalowszki Pál, Mezőfi Tibor, Kovács Kálmán, Boros Ferenc, Nagy István, Mucsi István, Deli Lajos, Erdélyi Mátyás, Szanyi Sándor, Mari László, Csepő István, Szalóki László, Vass Sándor, Nyiri László, Csókási Nándor, Nádudvari Sándor és Vass Sándor.

Pánczél Józsefné

Szocialista brigád. A csanádpalotai MÁV vasutállomás Petőfi Sándor szocialista brigádja 1962-ben alakult. A 6 tagú brigád egy brigádvezető és öt brigádtag/ a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60 éves évfordulója tiszteletére személyenként 800 forint értékű társadalmi munkát és 5%-os anyagenergia megtakarítást vállalt. Vállalását 100%-ban teljesítette. A Petőfi Sándor szocialista brigád érdeme elismerésül - ezüstkoszorus kitüntetésben részesült.

---.---.---

A Posta épületén az ősz folyamán nagyarányú külső és belső felújítási munkálatokat végeztek. A munkát a makói Járási Építőipari Szövetkezet dolgozói mintegy 350 ezer forint értékben végezték el. A Posta távbeszélő központját - a tökéletesebb szolgáltatás érdekében - új kábelekkal látták el. A felújított, megszépült

Posta épületében 11 fős kollektíva dolgozik, amely az elmúlt évben "Felszabadulás" néven brigádot alakított. Ebből hat személy kézbesítő, öt pedig hivatali dolgozó. A kézbesítők jelenleg 41 féle napilapot és hetilapot, továbbá 46 féle egyéb sajtóterméket terjesztenek. A rádióelőfizetők száma 1.230. A televízió előfizetéké 1.075. Hírlapot 2.400-an igényelnek rendszeresen és ezenkívül 980 nyugdíjasnak kézbesítik időben a pénzküldeményét.

.....

Decemberben a Kelemen László Művelődési Ház nagytermében ügyességi, bátorsági sportvetélkedőt tartottak az általános iskola felső tagozatos diákjai. A vetélkedőn a 7 és 8 osztály összesen nyolc uttörő őrse mérte össze ügyességét. A versenyt Halasi Sándor testnevelő tanár vezette. Az igen nagy ügyességet és bátorságot igénylő versenyszámok lebonyolítása után a zsűri a következő eredményt hirdette ki: első helyezett lett a 7/b osztály első őrse, a második a 7/a osztály első őrse, harmadik helyezést nyert a 8/b osztály első őrse.

.....

A kismamák klubja decemberi összejövetelét ugyancsak a Kelemen László Művelődési Házban tartotta. A kismamákat dr. Sebők Mária gyermekorvos köszöntötte, majd Piti Jánosné a községi Bölcsőde vezetője tartott előadást a gyermekek helyes táplálásáról. A hasznos előadást filmvetítés követte.

.....

Csanádpalotán és Kövegyen az utóbbi években igen alacsony volt a népszaporulat. Az elmúlt tíz évben a két községben a születések száma 50 és 64 között ingadozott. Ez a szám most emelkedőben van, 1977-ben 67 gyermek született, Kövegyen 8, Palotán 59.

.....

Mihaleczki Sándorné a napközi otthon vezetője és gondozói ezen a Karácsonyon is igyekeztek örömet szerezni az idős gondozottaknak. Egész éven át készültek erre az eseményre, úgy, hogy nagyon sok kőzímunkát készítettek, amit azután értékesítettek és az így befolyt összegből 50 idős embernek adhattak ajándékot. Gondolt az otthon öregjeire a Vöröskereszt községi alapszervezete is, amely az ünnepi uzsonnához járult hozzá. A nagyközségi közös tanács ajándékából pedig szeretetcsomagokat állítottak össze és osztottak szét az idős gondozottak között. Erdélyi Mihályné és Kodrán Sándor citerazenője is hozzájárult az ünnep hangulatához.

Pánczél Józsefné

PALOTAI LAKODALOM

Lakodalom nem nagy haszon, mondták a régi öregek, mégis szívesen mentek lakodalomba, sőt lenézték azt a szülőt, aki lakodalom nélkül adta férjhez lányát, vagy házasította a fiát.

Ez ma is élő hagyomány nálunk, de már nem a régi formában él. Ma
dusabb az asztal, több az ajándék, a menyasszony pénz viszont ki-
veszőben van a sok régi móka, tánc és főleg a "vőfényköszöntő".
Hogy ez a szép szokás ne menjen feledésbe, megkérdeztem az idős
embereket, hogy is volt régen milyen is volt a Palotai lakodalom.
Kodrán Jani bácsi, aki 83 éves és a század elején már "kisvő-
fény" volt, mesélte a következőket:

Akkoriban a lakodalom keddi, vagy csütörtöki napokon lett meg-
tartva. Amikor a fiatal párt a templomban négyszer kihirdették,
megkezdtek a hívogatást. Akit az örömszülők megakarták hívni az
esküvőre azokat a vőfény felkereste és "megtisztelte" a lakoda-
lomra. A vőfények fekete nadrágba, fényesszáru csizmába, fehér
ingbe és pitykés lajbiba voltak öltözve. Általában két vőfény
volt, egy öreg vőfény és egy kisvőfény. Kalapjukra pántlikát kö-
töttek és a "vőfénybot" is pántlikás és bokrétás volt.
Amikor beléptek a ház kapuján a következő hívogatót mondták:

Megnyilván az ajtó előttünk
Midőn-e hajlókba beléptünk
A ház népének tiszteletét tettünk.

Először dicsőíjük az Atyauristént
ki minket teremtett
Másodszor a Fiúistént
ki minket meg-váltott
Harmadszor a Szentlélekuristént
ki minket megszentelt
malasztjával megerősített.
Negyedszer dicsőíjük a házigazdát
és a ház asszonyát
ki megnyitotta előttünk
házának kapuját.
Illő tisztelettel engedelmet kérünk
Hogy-e hajlókba belépjünk.

Ezután amikor beléptek a szobába, folytatták a verset.

Mi elküldött postái vagyunk a menyasszonynak
Ki rokona vagyon mindnyájunknak
Isten az ő szívit a szent házasságra felgerjesztette
Vőlegénye mellé innár elvezette.
A gyűrűcserélés és a kendőpárosítás már meglévén
De ő azzal meg nem elégedvén
Hanem elvárja e ház népét, kedden két órára
A nepomuki Szent János templomába
Az esküvés tételire, a fiatalpár visszakísérésire
Egy tál tisztességes ételre, egy pár pohár borra
és egy éjjeli mulatságra.

Ha násznagynak hívták a házigazdát így folytatták:
Most még egy kérésünk volna
Mert egy násznagyra szükségünk volna
Felkérjük hát a ház asszonyát
Engedje el szeretett párját
Mi is ottan leszünk, gondunk alá vesszük
Addig is az Isten maradjon mivelünk.

Még kell itt említeni azt is, hogy a két "násznagy" a két esküvői tanu volt. Erre a tisztességre általában a keresztapákat hívták. Az ő feladatuk volt az egyházi szertartás rendezése, a lakodalomban a vendégek kínálgatása, a rendtartás. Szükség volt még a lakodalomban koszoruslányokra és legényekre is. Azokat a következőképpen hívogatta a vőfény.

Még egy kérésünk volna
Mert egy koszoruslányra /legényre/ is szükségünk volna
Felkérjük hát a ház asszonyát,
Engedje el szépséges leányát /fiát/
Mi is ottan leszünk
Oltalmunkba vesszük
Addig is az Isten maradjon melvelünk.

Mémeti Bálintné

A GYÜJTEMÉNY SZORGALMAZÓI

Lakatos István, Muskátli utca, egy darab kallantyut adományozott. Amikor még házilag dolgozták fel a kendert, a férfiak "kallantguzták" a zsáknak és ponyvának való fonalat.

.....

Asztalos P.Kálmánné egy hússkilóst, 2 db. régi pipát, egy multszázadbeli érmét, egy üveg mécsest, egy utcai lámpát, több edényt és 1800 korabeli női ruhákat.

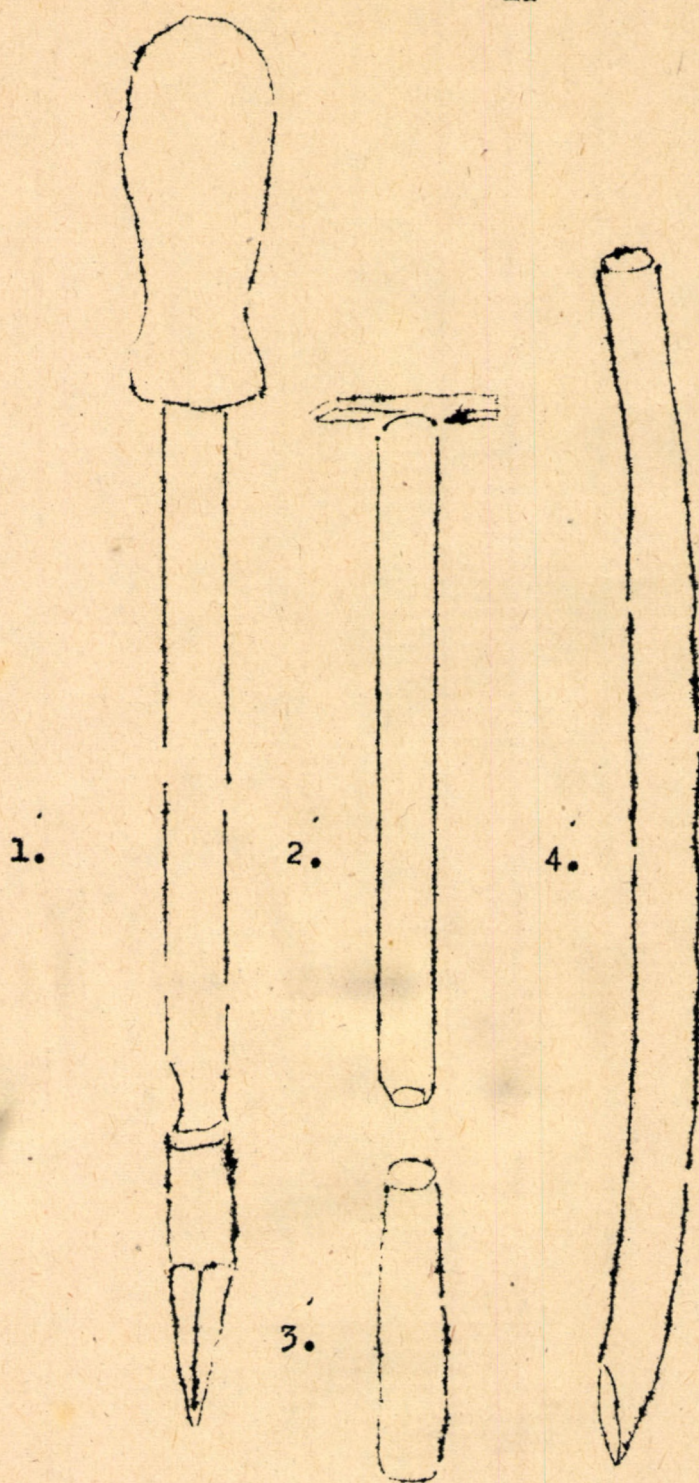
.....

NÉPDALOK

Patikáros Pista bácsi jöjjön ki.
Három pakli pirosítót hozzon ki!
Három pakli pirosító nem drága,
Farkas Pista zsebóben van az ára.

Sej, asztalomon tinta, penna, papíros,
A babámnak bus levelet most írok.
Írok neki oly szomorú levelet,
Sej, ha a szíve kőből van is megreped.

Bazsó Dénes gyűjtéséből

TROKÁR /SZURCSAP/

Az 1800-as években, ha a szarvasmarha, bármi okból felfuvódott, egy hegyes tört, vagy keskenyebb pengéjű kést szurtek a lágyékjába s a 4.sz. görcsmentes nádszálat tettek a kés helyére és ezen jött ki a szorító gáz. Az 1900-as évek elején már a "gyógykovácsok" trokárt, vagyis szurcsapot használtak. Az 1. sz. törre volt huzva a 2.sz. s amikor az állat lágyékjába döfték, az 1.sz. kihúzták, a 2.sz. az állatból kivezette a szelet. A 3.sz. a szurcsap hegyvédője. Ma ez használatos.

Rajzolta: Asztalos Mihály

34. szám

1978. június

P A L O T A I K R Ó N I K A

a csanádpaloti Kelemen László Művelődési Ház Honismereti Körének
lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti:

Lektorálja:

Borítólap:

Kiadja:

Felelős kiadó:

Szerkesztő Bizottság

Kiss Dezsőné ált.isk.ig.h.

Vass Józsefné

Csanádpalota Nagyközség Közös Tanácsá-
nak Kelemen László Művelődési Háza

Erdélyi Lajos műv.ház.ig.

KÉZIRAT GYANÁNT

CSANÁDPALOTA MÚLTJA ÉS JELENE

A község lakosságának egy része a felszabadító Vörös Hadsereget örömmel, másik része vegyes érzelmekkel fogadta. Voltak, akik behuzódtak a házukba vagy szomszédok összeköltöztek, hogy veszély esetén egymást segítsék. Az emberek egy részén azért lett urrú a félelem, mert a község vezetői elmenekültek, másrészt meg a visszavonuló katonaság a szovjet harcosokról képtelenebbnél, képtelenebb híreket terjesztett, pl. hogy a fiúgyermekeket összeszedik, kiviszik a Szovjetunióba, vagy az értelmiségieket, módosabb gazdákat /kulákokat/ az utcán a fákra felakasztják stb.

A rettegés, ezeken a emberekénél is csak pár napig tartott. Amikor meggyőződtek arról, hogy a szovjet hadsereg katonái senkit sem bántanak, sőt ott segítenek, ahol tudnak: kijöttek a lakásukból, és a szalmakazalba, szártupokba rejtett állataikat is előhozták. Nyugodtan kimentek a földjeikre, törték a kukoricát, végezték az őszi szántást, vetettek, ki lóval, ki tehénrel, mert a lovak javarészt, a katonaság részére elvitték. Olyat is láttam, hogy az eke elő egy ló és egy tehén volt befogva. A ló átvette a tehén lassabb mozgási ütemét. Kenyérnek való gabonában, állati takarmányban, vetőmagvakban nem szűkölködött a lakosság, mert bő termés volt, és a visszavonuló hadsereg aránylag keveset vitt magával.

A Magyar Kommunista Párt megalakulása a felszabadulás után rövidesen megtörtént.

A párt működésére az engedélyt, az orosz parancsnokság 1944. november 14-én adta meg. Ekkor alakult meg az ötos bizottság is. Ez a bizottság irányította a község közigazgatását, mivel a község tisztviselői - Barkovics Géza kivételével - mindnyájan elmenekültek.

A párt szervezésében, vezetésében nagy szerepe volt Barna Mihály, Czene Gyula, Erdélyi Lajos, Fekete György, Kamaniastyák József, Kriván László, Lakatos Péter, Ludányi Bonaventura, Ludányi István, Ludányi János, Klobák Mihály és Zsiga János lakosoknak. A szervezésben igen jelentős munkát fejtett ki Kriván Lajosné. Ő a nőket szervezte be.

A megalakulás után, az orosz parancsnok utasította a párt vezetőit, intézkedjenek, hogy a tanítás beinduljon az iskolában, nyissák ki a boltokat, a közbiztonság érdekében, helyi rendőrséget szervezzenek, és biztosítsák a szabad vallásgyakorlást. A legnagyobb nehézséget a tanítás beindítása okozta. Uí. a tanítók többsége elmenekült a községből. Brettséggizett egyének kezdték meg a tanítást, az itthon maradt néhány pedagógus irányítása mellett.

Igen súlyos baj volt az is, hogy sen orvos, sem patikus nem volt a községben. A patika vezetését Lasztóczy János, volt községi főjegyző vállalta. Uí. szabad idejében, kedvtelésből, vegyészettel foglalkozott, így kiismerte magát a gyógyszerek között.

/Folytatása következik/

Bazsó Dénes

K O M O L Y P A L 6722 Szeged Jósika u. 45. A/2

AZ ÉLET MEGINDULÁSA CSANÁDPALOTÁN

Hazánk egyik részén még folytak a harcok, a felszabadult területen már termelő munka folyt.

Felszabaduláskor országunk mindentől kifosztva állott. Élelmiszerkészleteink és állatállományunk jó részét elvitték és így alig maradt igavonó állatunk földjeink megmunkálásához. Népünk éhezve, fázva és lerongyolódva - amikor egy-egy területünk felszabadult - azonnal munkához látott. Munkájukat igen nehezítette az igavonó állatok hiánya. A Szovjetunió sietett segítségünkre, kaptunk vetőmagot, szállítottak petróleumot, kenőolajat és benzint. Több helyen igavonó állatokat is adtak a mezőgazdasági munkák elvégzéséhez, ami lehetővé tette, hogy dolgozó parasztságunk felszabadulásunk első évében a földjét meg tudta műkölni és ősszel már saját kenyerét ehetette.

A Mezőgazdasági Kamarához az első között Csanádpalotáról futott be a jelentés, mely "mezőgazdasági helyzetről" szólt. A jelentésből kitűnik, hogy milyen nehéz helyzet volt Csanádpalota községben. A község tisztviselői közül - az előljáróságot nem számítva - majdnem mindenki elmenekült.

Helyén maradt az adóügyi jegyző, a pénztári ellenőr, a községi dígnok és a főszolgabíróság egyik tisztviselője.

Asztalos P. Kálmán jelentette 1945. januárjában, hogy Csanádpalotán az élelmiszer fogytán van, felesleges gabona nincs. Az őszi bevetett terület - a szokottnál - 1144 katasztrális holddal kevesebb. A betakarítatlan termény még 300 kat. holdon van. A községbeliek kijelentették, hogy ezt a munkát 1945. év február hónapban elvégzik. A földek megmunkálásához igényelték 260 lovat. E jelentésből kitűnik, hogy az igavonó állatokon kívül több mint 650 kocsit is elvittek a községből.

Igényelték tenyészállatokat is, 8 bikát és 9 kant. A községben volt 22 traktor, ezekhez üzemanyagot igényelték, amikor megérkezett, traktorokkal szántották a földeket.

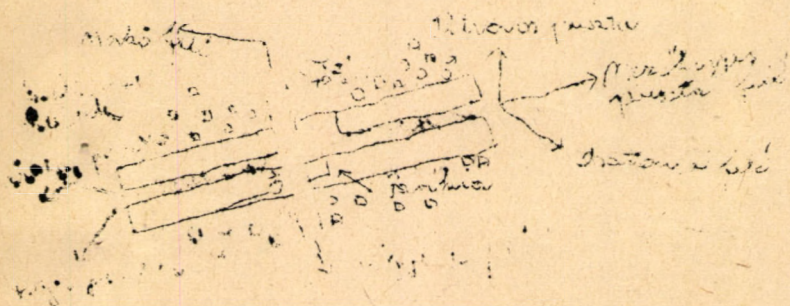
Végül az is kitűnik a jelentésből, hogy Csanádpalotán nagy hiánycikk volt a só, cukor, petróleum, cörne, rumfőle, lábbeli és vasáru.

Komoly Pál
Szeged

A község főtérének kialakulása

/Az adatok egy részét Eperjessy Kálmán: Csanád megye az első katonai felvétel idején című könyvéből vettem, majd nagyszüleimtől hallottam, és én éltem át./

Csanád megye első katonai felmérése 1783-1786. év között ment végbe. Ekkor készült térképen községünk két sor házból, a mai Marx és Lenin utcából, valamint szétszórt házakból állt.

Lakói magyarok, számuk 643 fő. Főleg állattenyésztéssel foglalkoztak /795 ökör, 958 ló, 486 tehén/.

A templom és a parókia fala téglából, szindely tetővel épült, a többi ház fala vert-földből, a tetőzet pedig nád-ból készült.

A parókiával szembeni részt nem építették be. Itt üres tért hagytak. A tér és a kocsiút között, a tér közepe táján, ásott kút volt, két oldalán az uttal párhuzamosan két vályú húzódott. Itt itették meg az állatokat azok a lakók, akiknek az udvarán nem volt ásott-kút. Ez a kút 1964-ben egy traktor alatt be is szakadt, mivel a sok évtized alatt, a kút nyílását elzáró akácfa törzsek elkorhadtak. A tanács az ókutat betemetettette, az útburkolatot kijavították.

A tér tanácsháza felőli szélén, a mai háztartási bolttal szemben építették fel, az 1800-as évek elején, a község védőszentjének, nepomuki Szent Antal szobrának az épületét. Az épület 4x4m-es volt, fala sárgára, 4 db zsalugáteres ablaka pedig sötétzöldre volt festve. Az 1930-as évek végén lebontották, és a szobor a templom, és az emeletes iskola közé került, ahol ma is áll.

A tér vázlata 1880-ban:

A múlt század első felétől itt tartották a heti piacot, kirakodó vásárt, s itt állították fel sátraikat is az árusok búcsúk alkalmával. Kezdetben gyékény és nádponyván tergették ki az áruikat az eladók. A vevők pedig esős időben bürükön /szalmából készült járda/ járkáltak még az 1970-es években is.

Nagyanyámtól tudom, ő mesélte el.

A piacok kezdetben nem voltak nagy jelentőségűek, hiszen a község önellátó volt. Az értelmiségi lakók háztól vették meg a tejtermékeket, baromfit stb.

Az állat- és kirakodóvásárok, valamint a búcsúk, már a múlt század első felében is igen látogatottak voltak. Nemcsak a környék községeinek eladói, vevői keresték fel, hanem Erdélyből, Aradon tulról és a Bánátból, a Maros bal oldalán lévő községekből is sokan eljöttek.

/Folytatása következik/

Bazsó Dénes

KÖVEGY KÖZSÉG MŰLTJA ÉS JELENE

A Vörös Szikra tzsca működéséről az alábbi jegyzőkönyv maradt fenn.

"Jegyzőkönyv

Készült Kövegy Község Tanács VB-a hivatali helyiségében 1959. június 20-án.

Jelen vannak: Kristó Ferenc tzsca elnök, Molnár József VB elnök, Kószó Mihály a terület mezőgazdasági felügyelője.

- 1./ Növényápolás: a növényápolási munkák a tzsca-nél jó ütemben haladnak. Kukorica 54 kh, kétszer megkapálva, cukorrépa 8 kh háromszor megkapálva, burgonya 4 kh kétszer feltöltve és kapálva, vöröshagyma 6 kh háromszor sarabolva, egyéb 1 kh megkapálva.
- 2./ Aratás: a Vörös Szikra tzsca a gépállomással aratási szerződést nem kötött, illetve a gépállomás aratógépeket biztosítani nem tud. A 38 kh őszi buza továbbá 6 kh őszi árpa aratása kézi erővel történik, amelyhez 16 kaszapár van biztosítva.
- 3./ Másodvetés: az őszi árpa betakarítása után 4 kh másodvetésű csalamádé kerül elvetésre, melyre a vetőmag biztosított.
- 4./ Gabona behordás: a behordásra a tzsca a gépállomással szerződést nem kötött. A rendelkezésre álló fogatérővel a gabona behordása biztosított.
- 5./ Cséplés: a kalászosok cséplését a tzsca a község részére biztosított cséplőgépekkel végezteti. Munkacsoportot a gépállomás biztosít.

A tzsca az őszi vetőmag akció során 30 q őszi búzát és 6 q őszi árpát kíván kicserélni.

A cséplőgépek menetirány terve:

- 1./ Füstös Antal gépkezelő cséplője: indul a község széléről a község északnyugati területére.
- 2./ Boros Máttyás gépkezelő cséplője: próbacséplés végeztével megkezdí a cséplést Trónyi Máttyás 80 házászámánál, folytatja az utját ebben az utcában mind két oldalt, stb.

A menetirány tervet a végrehajtóbizottság jóváhagyja."

/Folytatása következik/

Pánczél Józsefné

REGEN IS VOLTAK BAJOK

- 118 éves községi irat -

A tek. Cs.Kir.Szolgebíró Hivat lnak

Makón

Tegnap este 7 és 8 óra között az itteni Nagy Vendéglőben -Gál István ur makói lakos kocsisa Fodor Sámuel ki magát szabadságos katonának lenni állítja- beszállva lévén- és ott több vendégi szállók is voltak -kiket azért mivel ő setétben egy kocsi rúdon keresztül bukott megátáadván -verni kezdette- sőt kést húzott elő és őket azzal kergette. -A' ocsmáros Weisz Ferenc pedig magát közbe vetvén a verekedést lecsillapítani akarta- de Fodor Sámuel őt nyakon ragadván fojtogatni kezdette- miből késő estéi időben oly nagy láрма keletkezett hogy több nép az utcára futott- az éjjeli őrk is a község házából a helybéli bíróval együtt átszaladván s Fodor Sámuel megfogadván a község házára vitték hol a bírót szemébe -huncut gazembernek nevezte- Gál István gazdáját is becstelen szavakkal illette s mindenkinek az édes anyját az Istennel összehozta- miáltal az Elöljárók- különösen a bírónak tekintését és becsületét tulaján megsérté.-

Azért az éjjeli garázdálkodót ki az éjjeli csendben is az egész községet megháborította és a bírónak személyes megsértését elkövette elégtétel szolgáltatása miatt tellyes tisztelettel át tesszük.

Kelt Palotán December hó 1. 1858.

Pal.köz.Elöljárók.

Katona.

/A község háza még abban az időben ott volt ahol a régi község-házának nevezett iskola van, míg az említett vendéglő a Fényes vendéglő keleti szomszédságában, s ezért hallatszott át a láрма./

..-.-..

Hernyóirtás

Felsőbbi meghagyás folytán, büntetés terhe alatt meghagyatik mindenkinek, hogy a tavasz közeledik -minden ember a kertjében, szőlőkben, tanyák körül létező gyümölcsfákról a hernyókat letisztítsa. Aki elmulasztja a hernyók tisztítását 48 órai idő után fejenként 10 forint bírsággal fog megbüntetni.

Palotán 1875. Mártius 14.

..-.-..

A.P.K.

Este viszik a menyasszony ágyát....

Szép régi szokás az is, hogy egypár nappal az esküvő előtt, elmentek a menyasszony ágyáért.

Persze ezen nemcsak az ágyat értették, hanem a butort, a kelengyét is. A vőlegényes háztól indultak felpántlikázott kocsikkal. A násznagy, a felecege, egy-két koszoruslány vagy fiatalasszony a rokonságból. Egész uton dalolták, utcár csalva nótájukkal a falu népét, had lássák milyen kelengyét kapott a menyasszony. A menyasszonyos háznál már várták őket szíves kinálással, kaláccsal, borral.

A vendégek pedig vidám tréfákkal viszonozták a vendéglátást. Pl. kiszedték a kerékszögeket a kocsikból, vagy ellopták a keritésről a köcsögöt, volt úgy hogy még a macskát is elcsenték, hogy azután a kocsirol megmutathassák még ez is a menyasszonyé. Amikor már a butor a kocsin volt, a tetejére pakolták a dunyhát, párnát, had lássák a faluban mennyi "stefért" kapott a menyasszony. Csak azután indultak hazafelé vidám nótaszóval. Ilyenkor mindig azt dalolták:

Este viszik a menyasszony ágyát,
Elvesztették a nyoszolya lábát,
Addig babám nem fekszel az ágyra,
Még meg nem lesz a nyoszolya négy lába.

A hazatérkezéskor ismét nótával fogadták őket, majd megkezdtek a fiatalok szobájának berendezését.

Ez megint sok-sok tréfára adott alkalmat. Játék babát dugtak a lepedő alá, vagy csengőt kötöttek az ágy alá, Ha a vőlegény nem volt elég "szemfüles" és nem vette észre a tréfát, bizony amikor lefeküdt az új pár a lakodalom után megszólalt a csengő.

Késő estébe nyult a vidám mulatság, amelyet sokszor legénybucsuval is egybe kötöttek.

Lakodalom van a mi utcánkba...

Lakodalom van a mi utcánkba,
Ide hallik csengő muzsikája,
Hivatalos vagyok oda én is
Nem mennék el ha százszor üzennél is...

Szólt a muzsika, dalolt a násznép amikor elérkezett a várva-várt nap, a lakodalom napja.

Mikor összejöttek, a vőfély botját felemelte és így szólt:

Halljunk szót!

Tisztelt násznagy uram,
Az isten nevébe
Induljunk el innen
Csendes békességbe
Menjünk el a menyasszonyért
A legnagyobb rendbe.
Vőlegény urunknak keressük meg párját,
Az ő kincsét, drága menyasszonyát.
Szerezzünk ma neki örömet, boldogságot
Hozzunk ezen házhoz egy szép gyöngyvirágot.

A menyasszonyos házhoz érve ismét a vőfény kért szót:

Vig lakodalmi nép ékes gyülekezett,
Az én kis csapatom hozzátok érkezett.
Óhajtaatok betelt, türelemmel voltunk,
Mig ti vigádtatok, mi meg szomorkodtunk.
De már elérkezett a váravárt óra
Hogy a mi javunk is forduljon meg jóra.
Készítsétek útra szép menyasszonyunkat
Ne kinozzátok vőlegény urunkat,
Ki már bánatában se eleven se holt,
Pedig ma reggel semmi baja nem volt!
Ezért engem vádol bennem keres hibát,
Mért nem vittük haza már a menyasszonyát,
Ezért újra kérem a násznagy uramat,
Készítsék útra szép menyasszonyunkat.
HOgy megtálhassuk elhagyott házunkat.

Mig a menyasszonyt öltöztették, a vendégeket kaláccsal borral ki-
nálták, mulattak táncoltak. Amikor elkészült a menyasszony, kez-
detét vette a búcsuztató:

Szünjék meg végre a hagedük zengése
Es a sarkantyuknak némuljon pengése
Mert bucsuzásomnak most leszen kezdése,
Legyen szép csendesség mig leszen végzése.

Zengjen búcsú szavaim, hullanak könnyeim,
Mert tőletek válok el kedves jó szüleim.
Hatalmas uristen világ teremtője,
Tekints le ezen jó és kedves szülőkre.

Most hozzád fordulok kedves édesapám
Mielőtt atyai házadból kilépek
Tőled térdre hullva bocsánatot kérek,
Bocsánatot kérek ha megbántottalak
Vagy ha életembe megszorítottalak.
Az isten áldását kérem a fejedre,
Oly bőven miként a harmat eszall a földre
Végtire vigye fel a lelkedet az égbe
Hogy ott leszen részed az örök életbe.

Most pedig fordítsad kedves szemeidet
Édes jó apádnak add oda a kezed.

Kedves édesapám a te hűségedet
Fizesse meg isten,
Csókold meg most őtet.

Ezután a vőfény az édesanyjához vezette a menyasszonyt és folytatta bucsuzást:

Hát hozzád mit szóljak kedves édesanyám,
Ki voltál ekkorig gondviselő dajkám.
Ki édes tejeddel tápláltál emlőddel
Most át kell hogy engedj egy titkos jövődőnek.
Jóra tanítottál, a rossztól intettél
Most pedig engemet szárnyra eresztettél.
Mostan buzgó szívvél hálát adok néked
És áldom örökké gondviselésed.

Most pedig fordítsad kedves szemeidet
Kedves jó anyádnak add oda a kezed.
Kedves édesanyám a te hűségedet fizesse meg isten
Csókold meg most őtet.

A testvérektől így bucsúztatta a vőfény a menyasszonyt:

Kedves testvéreim hozzátok is szólok
Mielőtt tőletek örökre bucsúzik
Nem tudom egy tálból mártok-e veletek
De azért végképpen el ne felejtsetek.

Most pedig fordítsad kedves szemeidet
Jó testvéreidnek add oda kezedet.
Drága testvéreim a ti hűségeteket
Fizesse meg isten, csókold meg most őket.

Azután a lányoktól legényektől búcsúzott:

Kedves lány pajtásim, kik eddig voltatok,
Most könnyes szemekkel körülöttem álltok
Nektek is istentől minden jót kívánok
Ne fogjon rajtatok semmiféle átok.
Adjon az uristen nektek is oly szívet,
Hogy megérthessétek az örök hűséget.

Most pedig fordítsad kedves szemeidet
Jó lánypajtásidnak add oda kezedet.
Kedves lánypajtásim a ti hűségeteket
Fizesse meg isten
Csókold most meg őket.

Itt álltok előttem sok híres legények
Akik személyemet gyakran szemléltették
Ajándékba nekem szalagot vettetek
Most sajnálhatjátok, hogy nem lettem a tietek.

Németi Bálintné

JELENYŰNK KRÓNIKÁJA

A Nagyközségi Közös Tanács 1978. március 23-án a Kelemen László Művelődési Ház nagytermében "Falugyűlést" tartott. A gyűlésen Kovács Gábor a Hazafias Népfront titkára elnökölt, majd Balázs István tanácselnök tartott beszámolót az eddig végzett munkáról és a jövőben kívánatos tennivalókról.

A felszólalók kifogásolták a hiányos és bizonytalan villany-szolgáltatást a közutak vizének szennyeződését és a házakat megromgáló belviz határozottabb levezetését.

A fentiek után Dr. Várkonyi Ferenc állatorvos tájékoztatta a megjelent állattartókat az esedékes védőoltásokról.

---.---.---.---

A Közművelődési Bizottság 1978. március 24-én kibővített ülést tartott, melyen a KISZ Területi Bizottságának tájékoztatóját Antalné Agócs Mária ismertette, majd Fejes Ferenc az április 4-i és május 1-i ünnepségek előkészítéséről adott tájékoztatást.

A megnyitót és záróbeszédet Balázs István tanácselnök mondta.

---.---.---.---

A Kossuth rádió 1978. április 23-án 7 óra 23 perckor közvetítést adott a Szabadság Mgtsz Dobó Katica nevét viselő szocialista brigád helyzetéről.

---.---.---.---

Hagyományos lakodalom volt 1978. április 29-én, amikor Kodrán Zsuzsa és Ludányi József esküdtek örök hűséget egymásnak. A bőséges ital ellátásnak dacára, is mentes volt a durvaságoktól és a kitűnő zenekar népies játékával -a régi hagyományokhoz hivenreggelig szolgáltatott a talp alá való táncszámokat.

A zenekar tagjai közül közismetek: Tokai András, Kodrán Sándor, Kriván László és Galgóczi Sándor, kik a vendégek szórakoztatásáért minden dicséretnél többet érdemelnek.

---.---.---.---

A honismereti gyűjteményt 1978. május 10-én meglátogatták Makóról a Bartók Béla iskola 8. osztályos tanulói, kik jól érezték magukat a palotai kiránduláson. Vezető tanáraik: Dr. Kiss Zoltáné és Dr. Tóth Mária, kik elismerőleg nyilatkoztak a gyűjtemény-

ről, akiknek itt köszönjük az érdeklődést.

A tanulók példás megatartása külön dicséretet érdemel.

.....

A Kelemen László Művelődési Házban a téli hónapokban a TIT előadás sorozat keretében a hallgatók az egészségügyi, pedagógiai, mezőgazdasági, politikai és egyéb témákkal kapcsolatosan halgathattak előadásokat. A Járási Építőipari Szövetkezet és a Csénádpalota és Vidéke ÁF SZ dolgozóinak szakmai ismereteket, az MHSZ-ben a sorköteles fiatalok részére katonai ismereteket bővítő előadásokat hallgathattak.

Az ifjúsági klubban politikai és irodalmi előadások hangzottak el. A kismamák klubjában a -ésacsemő kortól 6 éves korig- gyermekek egészségügyi és nevelési kérdéseiről tartottak előadást. A honismereti szakkörben a község múltjával foglalkozó, a nők klubjában a népművészettel kapcsolatos előadások voltak. Kertbarátok körében főleg a kiskertekben folyó növényvédelemről és a kártevők elleni védekezésről tájékoztatták a résztvevőket.

Kövegyen a Hazafias Népfront klubban és a nőklubban szintén aktív munka folyt, sok előadás hangzott el.

Palotán a szülők akadémiáján a gyermeknevelési és pályaválasztási tanácsok hangzottak el.

.....

Hagyományos, színvonalas felvonuláson ünnepelte Csénádpalota lakossága május 1-ét. A zenés ébresztő után a kora reggeli órákban gyülekeztek a felvonulók az iskolákban, üzemekben, intézményekben, majd zászlókkal, májusfákkal, táblákkal, virágokkal és léggömbökkel megindult a menet. Elsőnek az uttorók, kisdobosok, óvodások vonultak el tanár- és nevelőik kíséretében a művelődési ház előtt felállított díszemlékvány előtt, ahol a párt- a tanácsi- gazdasági és társadalmi szervek vezetői foglaltak helyet. Majd az üzemek, intézmények dolgozóinak színes menete következett. A vásártéren felállított emelvényen Fejes Ferenc elvtárs köszöntötte a felvonulás résztvevőit, majd Posztos István méltatta az ünnepség, a nemzetközi munkásmozgalom jelentőségét.

Ezután a kisdobosok és az uttörők táncsoportja színes népi táncokkal szórakoztatta a majális résztvevőit. A délutáni órákban az iskolások és a felnőttek különféle sportrendezvényei tették színesebbé az idei május 1-et.

.....

A községi Vöröskereszt Alapszervezete és a Szabadság Mgtsz Vöröskereszt Alapszervezete május 9-én közösen rendezte meg a Vöröskeresztes Világnapi Ünnepséget a művelődési házban. A megjelenteket Dr Kriván Gyula köszöntötte és méltatta a világnap jelentőségét. Antalné Agócs Mária a Győzelem Ünnepeéről emlékezett meg. Szabó Jánosné a Járási Vöröskereszt titkára a további feladatokat ismertette, amely kiterjed az ifjúság védelmére, családvédelemre, az öregekről való gondoskodásra, véradók szervezésére, alkohol elleni küzdelemre, tisztasági mozgalomra stb. Az ünnepség keretén belül egészségügyi előadásra került sor, melynek előadója Dr Nagyfalusai Mária belgyógyász főorvos volt.

.....

A Hazafias Népfront Bizottsága május 11-én ülést tartott, melyet Kovács Gábor a HNF titkára nyitott meg. Dr Várkonyi Ferenc a bizottság elnöke megemlékezett a Győzelem napjáról. Beszédében a béke utját követve eljutott a neutronbomba gyártásához, amelynek használata végső pusztulásba döntené az emberiséget. Az ülés résztvevői egyhangú kívánságára a HNF Bizottsága a neutronbomba gyártása ellen tiltakozó táviratot küldött az Országos Béketanácsnak. Balázs István a Nagyközségi Közös Tanács elnöke nagyobb arányú társadalmi munkaakciók indítását jelentette be, melyet a bizottság tagjai elfogadtak.

.....

A magyar galabtenyésztők csanádpalotai egyesülete, valamint a helybeli nyultenyésztő szakcsoport közös kiállítást rendeztek a volt művelődési házban /Andrejka féle ház/ nagytermében. A kiállítást Hémaneth Gyula a Csanádpalota és Vidéke ÁPÉSZ elnöke

nyitotta meg. A nagytestű husgal mbok közül bemutatták a tenyésztők a King, a Mondén, a Strasszer és a Texán f jtákat, különböző színekben. A diszgulombok közül kiállították a Páva, Pergő és a Parókás f jtákat. A nyultenyésztő szakcsoport ez alkalommal a magyar fehér, a magyar óriás, a magyar vadás és a lepketartka újjelendi fejttát mutatta be. A kiállított állatok közül több kapott kiváló díjat.

.....

Február 18-án a budapesti Népszínház a művelődési házban bemutatta Jevgenyij Svare: Hétköznapi csoda című 3 felvonásos színművét.

.....

Március 4-én a szegedi Nemzeti Színház vendégjátéka a Művelődési házban Dunajevszkij: Szabad szél című darabjával.

.....

Kisdobos seregzenle a Művelődési Házban 1978. március 12-én. Baranyi Éva járási uttörőelnök köszöntötte a résztvevőket, majd megkezdődött a verseny. A változatos versenyszámok szórakoztatóak voltak, szép eredményeket értek el közsöglünk kisdobosai.

.....

A dísziszitőművészeti szakkör április 4-én rendezte meg hagyományos kiállítását, melyen a tél folyamán készített törökkoppányi eredetű fehérhimzés szerepelt. Kiállításra került még sok kalocsai, turai, szentistváni, irásos, torockói, sárközi, matyó, palóc és uri motívumokkal készült kézimunka. A tanfolyam vezetője Vágvölgyi Jánosné tanárnő.

.....

Április 29-én a szegedi Nemzeti Színház a Művelődési Házban bemutatta Kálmán Imre: Csárdáskirálynő című nagyoperettjét.

Csánádpalota és Vidéke ÁPÉSZ május 1 alkalmával termelési tanácskozást tartott amelyen 63 dolgozó részesült erkölcsi és anyagi elismerésben, több mint 40 ezer forintot osztottak ki dolgozóiknak.

A 12 szoc. brigád közül 1 brigád másodszor kapta meg az ezüst érem kitüntetést és 2 brigád a bronz kitüntetést. A többiek oklevelet, zászlót és a szocialista címet nyerték el. Öten Barta Lajosné, Ponta Lászlóné, Hódi Sándorné, Szaniszló Jánosné és Péter Györgyné Kiváló Dolgozó kitüntetést, hárommal Bernát Antal, Bokoly Zoltán és Kis Benőné dicsérő okleveletkaptak.

Fülöp Kálmán, Horváth Gyuláné és Mélykúti Sándorné 20 éves törzsgárda tagok az arany pecsét gyűrűt kapták meg.

.....

A Pestén 11 fős kollektíva dolgozik akik az elmúlt évben "Felszabadulás" néven alakítottak brigádot. Ez év május 1-én "Kiváló munkabrigád" kitüntetésben részesültek.

.....

Az Öregek Napköziotthonában az Óföldsékon működő társintézmény gondozottait látták vendégül május 4-én. A vendégek akik vezetőik és gondozóik kíséretében látogattak el, nagy tetszéssel szemléltek az otthon helyiségeit, a szép kézimunkákat, képeket. Kölcsönösen ismerkedtek egymás életével, körülményeivel, jó hangulatban elbeszélgettek. A kirándulást a citerazenekar Erdélyi Mihályné, Kodrán Sándor és Nyérges Sándor közreműködésével tette emlékezetessé.

.....

Gyűjteményünk szorgalmazói

Mélykúti Mihály Sirály u. 1 db kettős járom tézslával, egy dagesztó tál, egy gyertyatartó, mécsekre állítható.

Vass Sándor Tolbuchin u. 1 történelmi kép.

Makán László Ibolya u. 1800-as évekből származó boros üveg,
egy köteg zsupszalma, melyből a kosarakat fonták.

Flórián Tibor egy rézből készült régi pohártartó.

Ludánvi László Maros u. könyvalaku butélie, egy fűszertörő mo-
zsár és egy asztali lámpa.

Pánczél Józsefné kuglófsütő, laevesszűrő, orsó, marhanviró, és
régipénzek.

Kosztka András történelmi irások 1400-tól.

Asztalos P. Kálmánné tányérps mégrog a "kofásaktól".

Hémeth Marcell 2 db régi korabeli üveg légyfogó.

Népdalok

A két ökröm, huzná mán a szekerem,
De a babám megfogta a kerekem.
Hütlén babám engedd el a szekérekereket,
A két keröm nem ölel már tégedet.

Vörös Péter bő gatyája
Megakadt a kapufába
Zim, zum, zime zum,
Rece, fice, bum, bum, bum.

Nem a kapufa fogta meg,
Szabó Julcsa morkolta meg.
Zim, zum, zime zum,
Rece fice, bum, bum, bum.

Engedd Julcsa a gatyámat
Mert szólitom az onvadat
Zim, zum, zime zum
Rece, fice, bum, bum, bum.

Nem engedem a gatyádat
Mert elvetted lányságomat
Zim, zum, zime zum,
Rece, fice, bum, bum, bum.

Bazsó Dénes gyűjtése

35.szám

1978. szeptember

P A L O T A I K R Ö N I K A

a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház Honismereti Körének
lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti :	Szerkesztő Bizottság
Lektorálja :	Kiss Dezsőné ált.isk.ig.h.
Borítólap :	Vass Józsefné
Kiadja :	Csanádpalota Nagyközség Közös Tanácsának "Kelemen László Művelődési Háza
Felelős Kiadó:	Erdélyi Lajos műv.ház ig.

KÉZIRAT GYANÁNT!

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE

Pártok és népi szervek megalakulása

A normális élet megindulása után, pár hónap múlva, megalakult a Kisgazda Párt. A legnépesebb párt lett, mivel a község lakosságának nagy többsége kisparasztokból tevődött össze.

A Paraszt Pártnak a tagjait, a 2-3 kat. h.-as kisparaszto, valamint földnélküli, földműves napszámosok adták. A Szociáldemokrata Pártba főleg az iparosok, kereskedők és értelmiségi lakosok iratkoztak be. A pártok megalakulása után, létrejöttek a népi szervek is, mint a Dolgozó Földművesek Országos Szövetsége /DEFOSZ/, a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége /MNDSZ/ és a Magyar Demokratiás Ifjúsági Szervezet /MADISZ/.

A Magyar Kommunista Párt keretén belül asszonycsoport is létesült. Szegdi Pálné alapítótag mondta el nekem, milyen területen működtek:

"Fő tevékenységük kezdetben odairányult, hogy só, petroleumot, gyufát stb. szerezzenek be. Erre akkor csak egy mód volt, még pedig az, hogy zsirt, füstölt húst, szalonnát gyűjtöttünk össze. Mindezt szánkóra raktuk, és egy orosz katona kíséretével átvittük Romániába, Nagylakra. Itt találkoztunk azokkal az emberekkel, akik élelmiszerért elhozták azokat az árucikkeket, amelyekre nekünk szükségünk volt. Cserekereskedelem alakult ki. Romániába ekkor átmehettünk, mert az országhatár ekkor, átmenetileg megszűnt.

A hozott árut itthon szétosztottuk. Elsősorban azok kapták, akik élelmiszert adtak, az állapotos asszonyok, kisgyermekes, és sokgyermekes anyák. 1945 január havában, a létszámunk elérte a 60 főt. Értelmiségi nő egy szem volt köztük.

Az asszonycsoportból lett később az MNDSZ. A tagjai között már értelmiségi nők is voltak, főleg pedagógus nők.

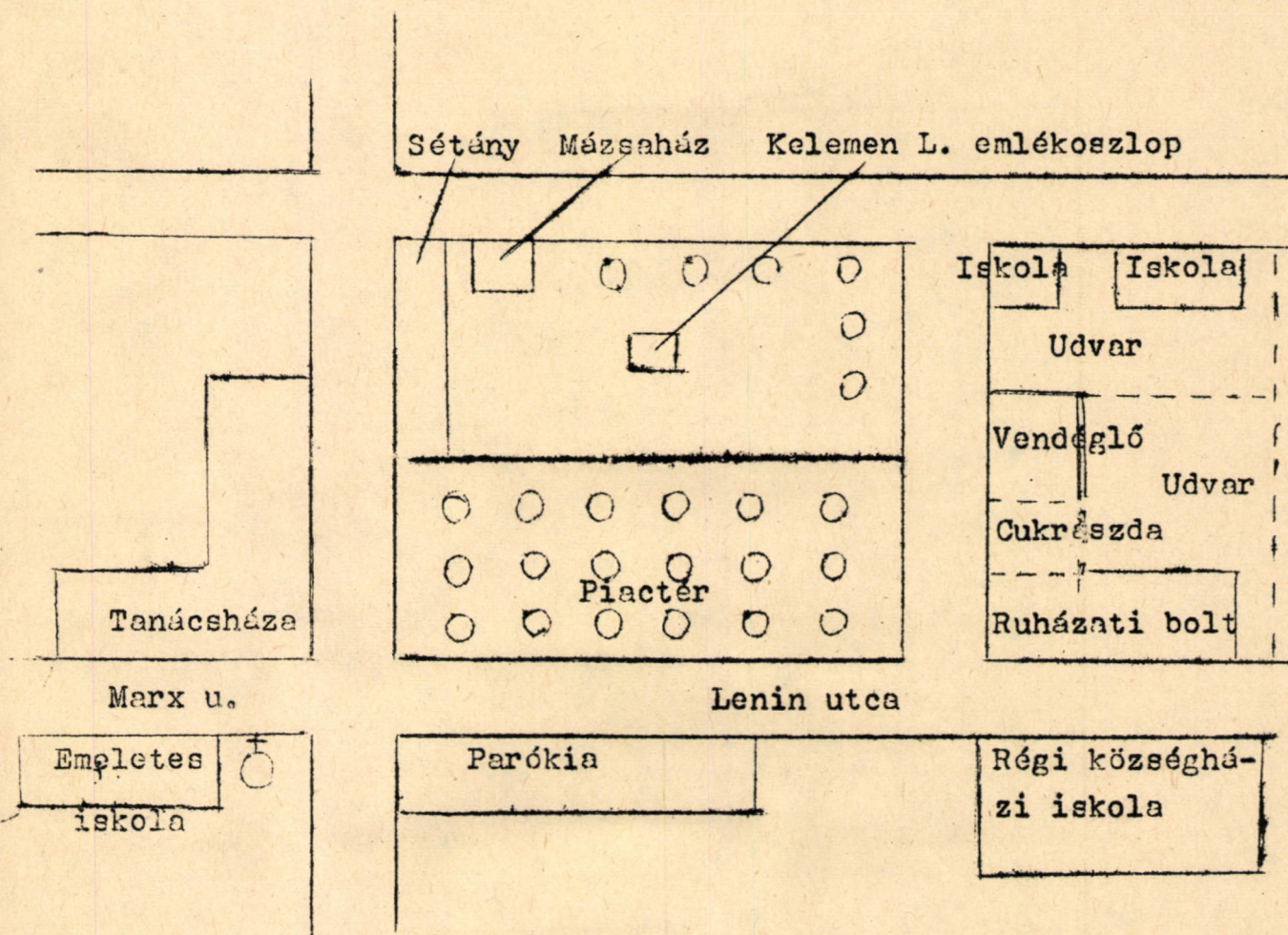
Az asszonycsoporttal egyidőben alakult meg a Vöröskereszt intézménye is. Csókás Sándorné Virág Mária szervezte. Első ténykedésük az volt, hogy a makói kórház kézzégre ágyakat, takarókat gyűjtöttek. Mindent megtettek, hogy a legszükségesebb gyógyszereket is beszerezzék.

A Vöröskereszt intézmény vezetését később Dr Révész István községi orvos vette át, és 1974-ig irányította, amíg nyugdíjba nem ment.

/folytatása következik/

Bazsó Dénes

A KOZSÉG FŐTERÉNEK KIALAKULÁSA /folytatás/

Amikor 1892-ben a mai Tehénjárás területén, /egykori Várpalota helyén/ megkezdődött a téglaegetés, nemcsak a módosabb gazdák építkezéséhez adott anyagot, hanem az akkori községi képviselő testület megszavazta az utcákban a téglajárdák létesítését. Megszavazták a főtér déli felének kiteglázását is, mivel itt tartották a piacokat, bucsut, kirakodó vásárt.

A főtér kitéglázott részének északi és déli részén széles téglajárdát készítettek, derékszögben a községháza piactér felé eső széleivel. A déli járda még ma is megvan, bitumennel leöntve a tanácsházától a ruházati bolt ajtajáig.

A főtér ki nem téglázott részén, a kocsittal párhuzamosan, szintén készítettek egy széles /kb. 4 m. széles / téglajárdát, északi irányban, és ezt dementhabarccsal leöntötték. Ez lett az ún. "sétány". Itt vasárnap délután, főleg az értelmiségi, kereskedők, iparosok és legalább négy polgári iskolát végzett módosabb gazdák lányai / napernyő alatt/, és legényei sétáltak. A kisparasztok és munkás családok gyermekei vasárnap délután a parókia sarkától a vasuti állomásig vezető uton "korzóztak".

Az első világháború alatt, és utána a "sétány" elnéptelenedett. A legényeket elvitték katonának egyrészt, másrészt pedig a községi mázsházát a sétány végéhez építették. A fákhöz kikötött állatok trágyája büzösé tette az itteni levegőt. Ennek a kitéglázatlan térnek a közepére állították fel 1888 szeptember 8-án Kelemen László emlékoszlopát, amijelenleg a sirjánál áll. A főtér két járda közötti részét /déli részt/ 1894-ben téglázták ki, és több sor gömbakácifát ültettek a községső részébe, a cukrászda és a vendéglő felőli szélébe pedig kanadai nyárfát és hársfákat ültettek. Az én gyermekkoromban / 1910-1920 között/ már hatalmas fák voltak. A főtér neve Erzsébet-tér volt, Erzsébet királynőről kapta ezt a nevet.

/folytatása következik/

Bazsó Dénes

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Állami tartalék terület felhasználása 1959-ben.

Kövegy Község Tanácsa VB-től.

97/2/1959.

Tárgya: Tartalékingatlanok haszná-
tására vonatkozó jelentés.

Összes állami tartalék terület:	94 kh.
Ebből szétszórt:	94 kh.
Termelőszövetkezeti csoportoknak átadva:	42 kh.
Egyéneknek kishaszonbérbe adva:	2 kh.
Legeltetési Bizottságnak átadva apaállatok takar.:	30 kh.
Községi kezelésben lovak takarmányozására:	10 kh.
Pedagógusoknak illetményföld címen kiadva:	6 kh.
Hasznosítatlanul lévő terület /sportpály a stb/	4 kh.
Magán haszonbérletre kiadott területen a bérlő száma:	3 fő
A bérbe adott terület nagysága:	50 kh.
A szántóföld kat.holdankénti átlag haszonbére:	177 forint

Kövegy, 1959. április 6.

Kövegy Község Tanácsa VB-ga

259/1959

Tárgy: Községek általános munkaügyi
felmérése.
2502/1959.

A község összes területe:	1693 kh.
Művelési ágak szerint:	27 kh. legelő
	78,50 kh. kert
	6,25 kh. rét
	1581,25 kh. szántó
Szektorok szerinti megosztása:	1693 kh. egyéni gazda
A község kereső összes népessége:	/18-60 év között/
638 fő - 312 férfi - 326 nő.	

Foglalkozási ág szerinti megoszlás: 556 fő dolgozó paraszt
14 fő közalkalmazott
4 fő földszöv. alkalmazott
2 fő állami alkalmazott
42 fő ipari munkás
20 fő vidéken dolgozó
638 fő

Mezőgazdasági dolgozók megoszlása: 556 fő. Tsz. áll.gazd. nincs.
Összes intézmények, vállalatok, téglagyárak, tsz-ek, KTSZ-ek munka-
ügyi felmérése:

Községi Tanács VB. : 8 fő - 3 férfi - 2 nő
Áll. Ált. Iskola: 5 fő - 3 férfi - 2 nő
Óvoda: 2 fő - 2 nő
Daráló malom: 1 fő - 1 férfi
Téglagyár: 42 fő- 8 nő-34 férfi- ebből 4 vállalati alkalmazott
/fentiek állandó munkások/

/folytatás következik/

Pánczél Józsefné

RÉGI HIRDETMÉNYEK PALOTÁN

IPAR

Palotán a múlt évben szeptember 15-én 219 sz. a. összesen 9 kontárt jelentett be, az is kérdés van-e ennél több, kik ezután szintén jegyzékbe veendőek s a 9. kontár megtette é már remekeit v. nemkülönösen kiemelendő. Vagy ha több kontárok vannak 9-nél azok remekelték-e már? Végre a kontárok közül hány utasítottatott a céh által valamelyik mesterhez beállásra. Mindezekre a legnagyobb felelősség terhe mellett e folyó hó 19-én jelenésüket várom, mely ha elkészik

én felterjesztéssel semmit késletem és következőként az Előljáróságok fognak felelni.

1852 június hó 9-én

Szalay főszolg.bíró

Boltokban, piacikon régi mértékkel eladni senki se bátorkodjon - mindenkinek kötelességévé tétetik, hogy új mértékeket kötelesek megszerezni - akiket tapasztalni fognak, hogy régi mértéket használ 50 forint bírsággal büntetik.

június 23./1876

Árverezés 2090.sz. Jár. köz. Előljáróinak

Elacskovits Bertalan urnak 2274 forint 2 1/4 krajczár kitevő közadótartozása fejében Nagykirályhegyes pusztá birtokán 470 köböl tiszta buza vetetvén foglalás alá, miért is ezen mennyiségnek árverés útján eladása folyó évi október 10-ok nap reggeli 9 órát tűzöm ki, miért is a legnyilvánosabban közhirre teendő.

1852. október 5.

Szalay szb.

Asztalos P. Kálmán

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

A csanádpalotai díszítőművészeti szakkörök - a Szabadság Tsz és a Községi Nőklub - a Kelemen László Művelődési Ház rendezésében a Nevelőotthon autóbuszán június 18-án kirándulást tettek Kalocsára. A negyventagú csoport előbb megtekintette a város nevezetességeit, majd a Népművészeti és Háziipari Szövetkezetben a kalocsai tájházban gyönyörködtek el. Végül ellátogattak a kalocsai Paprika Múzeumba, ahol a paprika termesztésének múltját tanulmányozták.

- / -

Csanádpalotán is megtartották az alkotmányunk évfordulója tiszteletére rendezett ünnepségeket. 19-én est nagygyűlést tartottak a Kelemen László Művelődési Házban. Az ünnepségen Dr. várkonyi Ferenc, a helyi népfronbizottság elnökének megnyitója után Balázs István, a nagyközségi közös tanács elnöke mondott beszédet.

Ez alkalommal kitüntetésekkel adták át a társadalmi munkában élenjáró dolgozóknak. Asztalos P. Kálmán, Papp János Kiváló Társadalmi Munkás, idős Fekete János, Halasi György, Farkas József, Tokaj Mihály, Mezőfi József Érdemes Társadalmi Munkás kitüntetést kaptak.

- / -

A Szabadság MGTSZ augusztus 20-án tartotta a hagyományos alkotmány napi öregek találkozóját. Az ünnepséget Antalné Agócs Mária a KISZ Területi Bizottság Titkára nyitotta meg. Elsőnek Beke István anyakönyvezető köszöntötte a megjelenteket, a nagyközségi közös tanács anyakönyvi hivatala részéről külön is üdvözölte Mikulán János és Adók Katalin, Bombolya Mihály és Kodrán Etelka, Máj József és Szurok Mária, Halasi Mihály és Hadbás Mária, Halász Mihály és Pál Erzsébet idős házaspárokat, akik ezen a napon ünnepelték házasságkötésük 50. évfordulóját. Az aranylakodalmukat tartó pároknak virágot és ajándékot nyújtottak át. Antal Béla az alkalomhoz illő verset mondott.

Posztós István, a Tsz elnöke szólott ezután az idős emberekhez, akik - mint mondotta - egy élet nehéz munkáját áldozták, azért, hogy a fiatalok élete szebb és jobb legyen mint az övék volt.

Az új kenyér ünnepén - más évekhez hasonlóan - a Tsz izletes és bőséges ebéddel vendégelte meg idős nyugdíjasait.

A családias jellegű találkozót a helybeli általános iskola uttörő-csapata énekkel, a művelődési ház citerazenekara és a Fényes étterem muzsikusaival zenevel tették hangulatossá.

Pánczél Józsefné

- / -

Május hónap elején megkezdte templom külső renoválását. Felújították az első világháború hősi emléktábláit. A nyár folyamán a templom belső festése is megtörtént.

- / -

A Vöröskereszt csanádpalotai községi alapszervezete június 10-én a Kelemen László Művelődési Házban a véradók tiszteletére ünnepséget szervezett, melyen kiváló véradókat tüntettek ki. A "Kiváló Véradó" kitüntetés arany fokozatát kapta: Halasi Péterné, Nagy Margit, Németi Bálintné, Bogdán István, ezüst fokozatát kapta: Csókás Istvánné, és Bak Béla; bronz fokozatát kapták: Turi Józsefné, Dufka Györgyné, és Kindel Istvánné.

A Szabadság Tsz Vöröskereszt alapszervezete a következő véradókat tüntette ki: A "Kiváló Véradó" kitüntetés arany fokozatát kapta: Mucsi Mihályné, Priskó Andrásné, Lakatos Lászlóné, Bogdán József, ezüst fokozatát kapta: Gajda Katalin, Asztalos Péter, Micsi István, Jancsik Jánosné, Kovács Kálmán, Pető Sándor, bronz fokozatban Posztós István és Bajer János részesült.

- / -

A kora tavaszi esőzések következtében jelentős belvizek keletkeztek Csanádpalotán. A községben elrendelték az első- és másodfoku belvívédelmi készültséget. / a község egyik részén az első, a másik részén a másodfoku / Kér kotrógép az árkok mélyítését végezte, hogy a víz lefolyhasson, három szivattyú pedig a kertekből, udvarokból távolította el a vizet. Épületkárt kettőt jelentettek. Öreg, elavult épületek váltak lakhatatlanná, amelyből a lakókat a most elkapott, volt határőrség szolgálati lakásába költöztette a tanács.

- / -

Régi kívánságok váltak valóra a nyár folyamán, amikor a makói Városfejlesztési Üzem mélyépítő brigádja a Nefelejzs és Székfű utcákban betonjárdát épített. Az egy méter széles 10 cm vastag betonjárdát nagy örömmel fogadták az ottlakók és a vonaton munkába járók. A két utcában épült, összesen egyezer 128 négyzetméter járda 241 ezer forintba került.

- / -

A Kelemen László Művelődési Ház színjátszó csoportja június 10-én sikerrel adta elő Csepreghy Ferenc: "A Piros bugyelláris című 3 felvonásos népszínművét. Szereplők: Nagy György Erdélyi Lajos, Gál Lászlóné, Nyerges Sándorné, Ádók Margit, Ádók István, Asztalos Mihály, Bozsik István, Halasi Sándor, Vass József, Bombolya Gyula, Kurunczi Margit, Király Tamás, Kisbodri Gábor, Vass Sándor, Vass Sándorné, Gémes Mihály. Közreműködött a művelődési ház citerazenekara. A kítűnő rendezés Ludányi Andrásné és Kállai Istvánné hozzáértő és fáradhatatlan munkásságát dicséri. A díszleteket Vass József tervezte. A darab befejezésével a lelkes színjátszó csoport és a Művelődési Ház színházlátogató közönsége meleg ünneplésben részesítette Nagy Györgyöt, az ötven éves amatőr színjátszót jubileuma alkalmából.

- / -

Az általános iskola tanévnyitó ünnepségét szeptember 4-én tartotta a Kelemen László Művelődési Házban. Az ünnepségen Kállai István igazgató szólott a diákokhoz és a szülőkhez. Külön az elsősökhöz, akik most foglalják el először az iskolapadokat és külön nyolcadikosokhoz, akikre már nagy és komoly feladatok várnak.

Bozóki Mária az iskola KISZ-szervezete nevében a Polgári Demokratikus Forradalom, a Kommunista Magyarországi Pártja és a Magyar Kommunista Ifjúsági Mozgalom 60. évfordulója tiszteletére pályázati felhívást intézett a 2160. sz. Petőfi Sándor Uttörő csapathoz.

Az ünnepség kulturműsorral zárult.

Pánczél Józsefné

GYŰJTEMÉNYÜNK SZORGALMAZÓI

Németi Bálintné: Arany és ezüstkalászos gázdák évkönyve 1934-ből.

Pánczél Józsefné: Állatbélyegző, gránitbőgre, fűszertartók.

Pálinkás István: Tejszövetkezeti részjegyzőkönyv 1937-ből.

Asztalos P. Kálmánné: Fűszerdaráló, üvegmécses.

Bazsó Dénes: Régi kukorica morzsoló, kovácsolt kalapács.

- / -

Népdalok Bazsó Dénes gyűjtéséből

Zöld zslugáteres ablakom,

Alatta sétál a galambom.

Érik a ropogos csere, cserezsnye,

Jó estét barna kis menyecske.

Nyitva van a galambosi csárda,

Leesett a kalapom a sárba, galambom.

Gyere rózsám, vedd fel a kalapom,

Gyűvő őszre, te leszel a párom galambom.

Be van az éntorkom rekedve,

Nem dalolhatok most kedvemre.

Jobb lenne, ha sírnál, édes kedvesem,

Nem leszek a tied sohasem.

36.12.

12.0

P A L O T A I K R Ó N I K A

a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház Honismereti körének
lapja

Honismereti, helytörténeti közlemények

Szerkeszti:	Szerkesztő Bizottság.
Lektorálják:	Kiss Dezsőné élt.isk.ig.h.
Borítólap:	Vass Józsefné
Kiadja:	Csanádpalota Nagyközség Közös Tanácsának Kelemen László Művelődési Háza
Felölős kiadó:	Erdélyi Lajos műv.ház ig.

KÉZIRAT GYANÁNT

CSANÁDPALOTA MULTJA ÉS JELENE

A Földosztó Bizottság 1945. március 27-én alakult meg. Működését Asztalos P. Kálmán és Meri Károlytól tudtam meg.

A bizottság létrejöttét a községben élő, mintegy 500 agrárproletár /földnélküli/ követelte.

A bizottságba Erdélyi Lajost, Prágai Mihályt, T Kovács Mihályt, Cson-
tos Mihályt és Csikesz Lajost választották be. Utóbbi iskolaigazgató
volt, az adminisztrációs munkát végezte. A Földosztó Bizottság az
Országos Földbirtokrendező Tanács rendeletei és utasításai alapján
működött. Csanádpalota határában 56 család kapott földet, összesen
311 kh. Kiosztásra került a 40 holdas jegyzőföld, Spóré Mihály 36
holdja, a Madár János féle 69. holdas tanyaföld, a község 120 holdas
tanyaföldje és a 46 hold egyházi föld /papföld/.

A mezőhegyesi 63 és 64 sz. majorhoz tartozó földből 68 család kapott
539 holdat, míg a királyhegyesi határból, vagyis a Blaskovits-ura-
dalomból 50 családnak mérték ki 527 holdat. Így összesen kiosztásra
került 1.422 hold, Ez 184 család között oszlott meg. Igénylő pedig
kb. 500 család volt. Kielégítetlen maradt 310 család. Ezek azért nem
kaptak földet, mert a község határában több kiosztható föld nem volt,
míg a közelben lévő Blaskovitsföldre Királyhegyes lakossága tartott
igényt.

A földosztás mértéke családonként 4. kh volt. Akinek nem jutott föld
azok elégedetlengedtek. Megindult a vita, a vádaskodás, mely utóbbi
szerint a bizottság tagjai előnyben részesítették a rokonokat, jóba-
rátokat, de előkerült a személyi bosszu is.

Asztalos P. Kálmán így ír az akkori állapotokról a "Palotai Krónika-
ban": Az új gazdák között sokan voltak olyanok, akik visszavonták
volna igénylésüket, ha a földet közben meg nem kapták volna. Voltak
akik bátran nekivágtak és küzdöttek igaerőhiánnyal, mert a háboru
szele, vihara több mint ezer ígáslovat sodort. el a községből, míg
a 18 traktor pedig üzemanyaghiánya miatt állt. Akik nem bírtak a ka-
pott föld bemunkálásával, szövetkezeti gazdálkodásról beszéltek, de
ez csak beszéd maradt. A Földosztó Bizottság legmaradandóbb munkája
volt, hogy a község délkeleti szegélyén elterülő "Zsellér Járandók"
néven ismert területből 170 hajléktalan családnak 400 négyszögöles
telkeket mérték ki.

A volt tulajdonosok legtöbbje egy-két holdas volt s ezeket az addig "állami tartalék földekből" kártalanítottak.

Ebben az időben még nem lehetett kapni házépítéshez anyagot, s ki hogyan tudta, úgy építette lakását. Ma már ezek a házak újjáépítve állnak az "Új-osztáson"

/folytatás következik/

Bazsó Dénes

- 0 -

A KÖZSÉG FŐTERÉNEK KIALAKULÁSA

A községi előljáróság, Szikszai Ferenc főjegyző javaslatára, 1942 évben megszacazta, hogy a község főterén lévő piacteret szüntessék meg, a téglákat szedjék fel, a fákat szedjék ki, s a huskimérő hentesbódékat bontsák le, a piactér helyén létesítsenek parkot.

Ugyanekkor az egyház, a község védőszentjének nepomuki Szent János szobrát átvitette a templom és az emeletes iskola között épített építménybe, hol ma is látható. A piactéren maradt épületet lebontották. A park létesítését 1943-ban fejezték be. A parkot bekerítő vastag drótokat négyzetes hasábokra fűrészelt akácfaoszlopok tartották. A dróton belül élősövényt ültettek, gyökeresztetett fagyalvesszőkből. Fákat, bokrokat ültettek, virágágyakat készítettek. A parkban lévő utakat sétálásra, a padok pihenésre szolgáltak.

Ezek után a piactér az a széles kocsitűt lett, mely a mai 3 sz. óvodától kiindulva a Fényes vendéglő és a cukrászda előtt elhaladva, a ruházati bolt előtt torkollott a Pityvaros felé vezető műútba.

A felszabadulás után a község vezetőit és a lakosságát lekötötte az új életmódhoz való alkalmazkodás gondja s a parkot elhanyagolták.

A gondozatlan parkban az 50-es évek végén gyomnövények tenyésztek, de egy pár darab oszlop is kidőlt s a drótok elszakadoztak. Előfordult, hogy a csordáról hazatérő tehenek némelyike a parkban pótolta amit a csordajáráson elmulasztott.

Az 1960-as évek elején Hodák János tanácselnök és Kurunczi Mihály tanácstitkár javaslatára, a községi tanács megszavazta az elavult park kiirtását és új park létesítését. Ez meg is történt, s a gyerekek játszótérével, fáival és virágaival díszíti a községnek.

/vége/

Bazsó Dénes

- 0 -

KÖVEGY, VOLT TELEPKÖZSÉG TÖRTÉNETE

Kövegy 1842 év előtti időkből mint a királyi család elidegeníthetetlen tulajdonának tekintett birtok volt. Ez a birtok Kövegy pusztá néven volt ismert és azt a kincstári uradalom haszonbérlet útján hasznosította. Bérleői palotai /Csanádpalota/ földbirtokosai voltak.

Az akkori Csanád megye területén ilyen kincstári puszták időszerű értékesítése céljából, más részt pedig már abban az időben is teljesen vagyontalanul élt szegény sorsú emberek számára, hogy az otthon megszerzésére is alkalmat adjanak, ekkor az ugynevezett cs. kir. szabadalmazott Bécsben székelő osztrák nemzeti bank igazgatósága felhatalmazást adott a pécsei cs. kir. Uradalmi tisztartóságoknak arra, hogy a kövegyi pusztát munkára alkalmas emberekkel telepítse be. Így történt, hogy Kövegy pusztára - nem számítva bele az akkori kis és nagy Purger nevű pusztá részeket - az Uradalmi tisztartóság száz családot, 19 és fél holdas földterület részek adományozásával telepítette be. Az ide költözők legnagyobb része a szomszédos falvak és megyékből származtak.

A megyei levéltárban elfekvő iratokból kitűnik, hogy a telepítés kezdete sok nehézséggel járt. Ennek ellenére már az 1842 év őszén a határt földparcellázták és a következő év tavaszán a települők megkezdték házaik építését és a kiosztott földek megmunkálását.

Az uradalom a telepesekkel 15 évre szóló szerződést kötött oly értelemben, hogy az egyik telepes a másikért kölcsönös jótállást köteles volt vállalni, vagyis a bérlet szolidáris volt.

Minden telep után évenként az uradalom részére 10 forint / egy forrátnak három ezüst huszas számított/ haszonbért és bizonyos gabona járulékot kellett fizetni. E kötelezettség mellett telepenként öt kishold 1100 öles földet az állam részére történő átadás terhe mellett dohánnyal kötelesek voltak beültetni. Az így beszolgáltatott dohánytermés árából fizették az évi haszonbért és minden telepes részére az építkezéskor előlegként adott 100 váltó-forintokból, eső részt is.

Az így telepített puszta már 1843 évben Mednyánszky-háza néven mint község szerepelt. Ezt az elnevezést a cs. kir. szabadalmazott osztrák nemzeti bank igazgatóságánál döntő befolyással bíró Mednyánszky báró névről kapta.

Tekintettel arra, hogy mint új község középületeket nem építhetett, így a község előljáróság tanácskozásait, működését 1846-ig Dániel nevű báró lakásánál tartotta.

1844-ben mint erkölcsi testület tanítót és jegyzőt egy személyben fogadott fel, kinek évi fizetése 100 véka buza, 100 véka árpa és 40 pengő-forint volt. Kapott még lakást, fűtést, ezen felül 50 font só, 12 font faggyu-gyertyát és 200 kéve dohányt. / A font régi súlymérték volt, kb. fél kilógram lehetett/

Az uradalmi tisztséggel szerződésileg kötött dohánytermelés szakszerű ellenőrzése szempontjából 1845-ben a kincstár ispáni lakást és kocsmai épületet építtetett. Az építkezés befejezéséig a kocsmahelyiség egyszerű kunyhóból állott. A község lakossága közös hozzájárulással 1846-ban olyan épületet emelt, melyben tanácsterem, iskola, imaház és tanítói-jegyzői lakás volt. Ez az épület az egyedüli közös vagyona volt a községnek. A község közigazgatásilag 1861-ig a csanádpalotai jegyzőséghez tartozott. 1856-ban még egy tanítói állást szerveztek, erre Csillag Jánost alkalmazták, aki népnevelés és társadalmi élet fejlesztése területén érdemeket szerzett.

1861 január 10-én mint a nagyközség községi pecsétet nyert "KÖVEGY KÖZSÉG" felirattal és az eddigi használt Mednyánszky háza név elvetésével ezt a nevet használva kezdett a község önállóan működni. A kincstárral kötött 15 éves szerződés is lejárt, ez időtől kezdve 3-3 évre szóló szerződés hosszabítási záradékokat használtak szerződésül.

A bérleti viszony további fennállásához érthető volt, hogy minden ilyen lejáratnál, illetve az ilyen idő meghosszabbításánál a földek hasznobérra oly annyira emelkedtek, hogy már 1874 évben 1100-ötlet hold után 6 frt 10 kr. hasznobért kellett fizetni. A fizetést elmulasztók e mellett 6 %-os kamat fizetésre is voltak kötelezve.

Az örökváltásra vonatkozó szerződést 1877 szeptember 10-én írták alá. A szerződés megkötésekor 37.193 frt 87 kr. tartozás maradt fenn. Az első törlesztési örökváltás 1878 június havában volt esedékes.

Kövegyen 101 házszám után mértek földet. Az 1100 négyszögöles hold után 140 frt egységárat állapítottak meg. A 140 frt-os kisholdankénti ár miatt többen visszaléptek. Így 73 házszám után 19 egész $3/4$ holdat, 28 házszám után pedig 10, 12 és 13 kisholdat vettek át. A nem fizető lakosok felé 1879 év végével a kincstár folyamatba tette az árveréseket. 10 telep "numerust" bírói árverésen próbáltak eladni, az árverezők hiányában nem sikerült. Ezeket a földeket a kincstár 101 frt-ot holdját visszavette. A telek tulajdonosok hajlék nélkül maradtak, mert a kincstár vissza vette a földeket és házakat másnak adta ki bérbe. Később a hátralékokat közigazgatási úton hajtották be, így a bírói eljárások megszűntek.

1880 év végéig mutatkozó hátralék 46.557 frt 28 kr. ehhez jött még a régi hasznobéri hátralék 16.470 frt 25 kr. amit sok éven át nem tudtak kifizetni. Ebben az időben a község lakossága nagyobb részben buza és kukorica termeléssel foglalkozott. Dohányt már csak 22 család termelt, azok is kisebb területen, mert engedélyt nem kaptak. Megállapításuk az volt, hogy a dohány termesztés volna a legelőnyösebb a telepítvényeseknek. Tartozásuk kiegyenlítését egyedül a buza és kukorica termésre alapozták.

1875 óta a lakosság helyzete romlott, ezt annak tudták be, hogy nagyok voltak a hátralékok, ezeket nem tudták törleszteni. Köztudott volt, hogy a földek után előírt tartozásokat kiegyenlíteni nem tudták, még azok a bérletiek sem, kiknek más községben is voltak ingatlanai. A község, egyházi és közmunka adót is fizetni kellett minden 1100 öles kishold után 1 frt 16 kr. Átszámítva katasztrális holdakra egyházi, községi és megyei közmunka adó fejében 4 frt. 30 kr.-át fizettek egy évre. A község lakói a több mint két évtizeden át, verejtékes munka mellett sem tudtak az örökváltás kötelezettségének eleget tenni és, hogy fenntarthatassák magukat, következő kérésüket adták elő.

A 22 évi törlesztési határidőt 32 évre hosszabbítsák meg. A megvett földek minden 1100 öles holdja után kiszabott és reájuk erőszakolt 140 frt-os föld értékét szállítsák le. Végül kisebb kamatok melletti törlesztést is kérték.

Az 1832 évben a kincstári uradalom Kövegy községbe az akkori Torontál megye Pádé községből 80 magyar családot telepített. Minden családnak 5-5 kat.hold földet adtak. Ennek örök árát 20 év alatt "annuitásos" /évi törlesztéses/ kölcsönnek rendszeresen törlesztendő fizetésének kötelezettsége mellett. Az ide települt pádéi napszámosok nem szívesen maradtak Kövegyen. Földjeiket nem művelték s ezért a kincstár visszavette földjeiket és a helybeli kakosoknak adta át, akik továbbra is nagyszorgalommal művelték azt.

Komoly Pál
Szeged

KÖVEGY KÖZSÉG MULTJA ÉS JELENE

Kövegyen 1959 decemberében alakult meg a "BÉKE" termelőszövetkezet, az ipari munkásság agitációja folytán, s ezzel a község - Csánádpalotát megelőzve - termelőszövetkezeti község lett. A termelőszövetkezet alakulásáról az alábbi jegyzőkönyv tanuskodik:

Kövegy község Tanácsa VB.

5/1960 sz.

Tárgy: Kövegy "BÉKE" mg.tsz. kérelme működési engedély megadása iránt.

"Jelentem, hogy Kövegy községben 1959. december 31. napján "BÉKE" néven mezőgazdasági termelőszövetkezet alakult. A Tsz a fent közölt napon alakuló közgyűlését megtartotta, az 1959. évi 7 sz. alapszabályát megalkotta. A termelőszövetkezet alakulásáról készült jegyzőkönyvet 1 példányban, az alapszabályt két példányban, működési engedély iránti kérelmét 1 példányban csatoltan betérjesztem és kérem a mezőgazdasági osztályt, hogy 32/1959 Korm.sz. rendelet alapján a megfelelő javaslattal Csongrád megyei Tanács Vb. felterjeszteni szíveskedjék. Kövegy község tanácsa végrehajtó bizottsága nevében, a mezőgazdasági tsz. részére a működési engedély megadását javaslom.

A Tsz. tagsága kivétel nélkül becsületesen dolgozó paraszt. A Tsz tagsága a község paraszt lakosságának több mint 90 %-át teszi ki, melynek alapján a községi tanács 1959. december 31. napján de. tartott ülésén a községet termelőszövetkezeti községgé nyilvánította.

A Tsz. életképessége gazdasági vonalon is teljes egészében biztosított. A belépettek többsége kis- és középparaszt, akik jó állatállománnyal és gazdasági felszereléssel rendelkeznek. A földterületük beművelése biztosítva van a községben, a tsz részére a tagok által bevitt legelő állat biztosítva van. A Nagykirályhegyesi gépállomás a talajművelő munkában jelentős segítséget tud nyújtani.

A fentiek alapján kérem a járási tanács vb. mezőgazdasági osztályát, hogy a mezőgazdasági tsz működési engedély iránti kérelmét jóváhagyás végett a megye tanács végrehajtó bizottságához terjessze fel."

Kövegy, 1960. január 5. napján.

001/1960. Tárgy: Ujonnán alakult meg. tsz-ről jelentés.

1./ A község területén állami gazdaság nem működik. Legeltetési bizottság, községi tanács, téglagyár kezelésében levő összes szántó:

Termelőszövetkezet:	53 kh.
	1374 kh.
	<u>Össz. 1427 kh.</u>

Ennélfogva a község szövetkezeti jellege 98 %-os.

A községben 7 dolgozó paraszt nem lépett a termelőszövetkezetbe 33 kh. földterülettel.

2./ A községben "Béke" mgtsznnéven egy tsz alakult 287 család 298 taggal.

3./ A községben régi tsz. nem volt. /A korábban működő "Vörös Szikra" tszcs. is megszűnt./

4./ A megalakult tsz működési engedély iránti kérelme felterjesztésre került.

A működési engedély kiadása megtörtént.

/Folyt. Köv./
Pánczél Józsefné

Ezzel végetért a bucsuztatás és násznép elindult a templomba. Elöl ment a vőfély utánna a két násznagy. A násznagyok ruhája is fekete volt, fényesszáru csizma, a gomblyukba bokréta volt tűzve, a kezükbe egy-egy üveg bor, az üveg nyakára huzva cifra fonottkalács.

Ezután ment a menyasszony az első koszorus legénnyel.

A menyasszony ruhája még a 800-as évek végén is színesbrokátból készült, rózsaszín, kék, vagy lila. A ruha két részből állt. A szoknya bokáig ért, elől sima, hátul bőven ráncolva. Ez fölé került a kabátka szerű puffos ujjú vizikli. A menyasszony fejét gyöngyös pánta díszítette, ezt a lecsúntó hajfonat szalagjával kötötték össze.

A 900-as évek elején a pántát felváltotta a koszoru, a színes ruhát a fehér. A koszorus lányok ruhája is hasonló módon készült, csak a szoknya volt rövid és az anyaga kárton, selyem, kékfestő szerint, hogy szegény vagy gazdagabb volt a lány családjá.

A menyasszony után haladt a vőlegény és az első koszorusleány.

A vőlegény ruhája is fekete volt, fehér inggel, gomblyukába volt tűzve az un. vőlegény-bokréta.

Ezeket követték a lányok, legények, majd az egész násznép.

Nótaszóval mentek a templomig. Most ismét vidám mondokákat kiabáltak sikongattak.

Pl. A vőlegény jaj de görbe

Sokat aludt a gödörbe.

vagy Eresz alatt száll a fecske

A menyasszony nincs kifestve

vagy Piros alma gömbölyű

A menyasszony gyönyörű

Réz tepsibe sül a málé

A vőlegény jaj de málé

Aki minket kinevet

Fogja meg az egeret

Ez az utca kanyarodik

A menyasszony szaporodik

Aki kinéz az ablakon

Tarka kutya kapja nyakon

A nótta meg mindig az volt a templomba induláskor:

Ez a kislány akkor sir
Mikor koszoru van a fején
Mogy az Isten házába
Rágondol a lányok sorsára
Csipkés kötő van előtte
Ima könyv a kezébe
Páros csillag az ógen
Ragyog a fekete szemében

Azután az, hogy

Káposzta, káposzta, téli, nyári káposzta
Édesanyám háza nálam nélkül de árva, ...

Amikor a templomba értek és megtörtént az esketés a menyasszony kezé-
be égő gyertyát adtak és a keresztanya körbe vezette a menyasszonyt
az oltárnál, utána a menyasszony már a vőlegény mellé került és így
indultak a vőlegényes házhoz.

Most már ezta nótát dalolták:

Számom bánom, hogy megházasodtam,
Legénységem gyászba borítottam,
Most már nekem nem szabad szeretni
Nem szabad a lányokat megölelni.

Igy értek nótaszóval a vőlegényes házhoz, ahol a kapuba már sivalkod-
va, táncolva, dalolva várták őket.

Az örömanya mézzel kente be a fiatal pár száját, hogy "édes legyen a
szerelemük", Az érkezők meg ezt dalolták:

Gyere ki te vén boszorkény nézd meg mit hoztunk
Ezért a szép barna lányért fáradoztunk
Ha nem tetszik vissza visszük édesanyjának
Aki nekünk felnevelte szép menyasszonynak.

Ezután a vőfély megkezdte a táncot a menyasszonnyal és a fiatalság
tánca perdült. Daloltak, táncoltak, közben az idősebbek borozgattak
az udvarban meg készült a vacsora.

Németi Bálintné

IGY MÉRTEK HAJDANÁBAN I. rész

-Hivatalos iratok nyomán.-

Az emberiségnek mindig szüksége volt mércére. Természetesnek tűnt, hogy saját testrészeivel mérjen. Ez a mérték mindig vele volt. Így alakult ki a "hüvelyk", vagyis a hüvelyk ujj szélessége. Az "ujjnyi", vagyis a közéj ujjainak egymóshoz zárása. Tma is használjuk pl. 2 ujjnyi bort önts a pohárba! Az "arasz" kifeszített férfi tenyér hossza, a kisujj hegyétől a hüvelykujj hegyéig./gyermekkoromban gombozáskor így mértük a két gomb közötti távolságot./

A "sing" könyöktől középujj hegyéig. A "sukk" két hüvelykujjakat összetéve s ~~műfűt~~ ~~közünk~~ kimerevitve egy sukknak felel meg. /Ennek 7 sukkos, annak 8 sukkos kocsit kellett csinálnom, vagyis ilyen hosszút./

A "láb" a lábfej hossza. A lépés nyújtott lábbal lépni. Ez még ma is használatos pl. faültetésnél. Az "öl" két oldalt kinyújtott karj ujjhegyétől ujjhegyig terjedő távolságot jelentette, és 1.896 m hosszúságnak felelt meg. /ujabban nem használatos hivatalosn.

Leggyakrabban földmérésnél használták.

A "nyíl" nagyobb távolságok mérésére szolgált. Pl. ha kapott valaki a királytól 500 nyíllövés hosszú és 400 nyíllövés széles területet.

A francia nemzetgyűlés 1793-ban elfogadta a Párizson átmenő délkör negyvenmilliomod részét a hosszúság alapegységének. Platina és iridium ötvözetből 1799-ben el is készítették az un. "ősmétert". Mi is ezt használjuk.

Hazánk ezeréves évfordulójára 1896-ban megjelent "Emlékirat Csanád-Palota községről" című füzet 6. oldalán - községi irattárra hivatkozva - említi, hogy 1850. december 30-án eszközöltetett az első határbejárás. Ez az adóztatás arányosabb megállapításából történt, és pedig "Lépés-mértékkel".

Amikor az 1910-es és 20-as években élő 70,80 éves öregeknek lebecsülve említettük a lépésmértéket, mosolyogva lelgyintettek bennünket s arra hivatkoztak, hogy az ő nagyszüleik földigényét, mikor betelepültek, úgy elégítette ki a kineztári ispán, hogy "napkelte-től früstökig /reggeliig/ amekkora területet körül kanyarítottak az eke elé fogott ökrökkel, annyitól tartoztak adót, dőzsmát fizetni és robotot /ingyen munkát/ teljesíteni. S ahogy a további beszámolókból kiderült, akkor még nem kapkodott a föld után csak az, akinek "kutyaabőr"

Nemesi levél volt a kezében, de ezeknek se mindenike kapkodott a föld után, így a körülhasítás alkalmával több esetben megálltak rácsiholni /pipára gyujtani/, na meg azoknak az ártatlan ökröknek is kellett szusszanni.

Bazsó Dénes

Asztalos P. Kálmán

KÖZSÉGÜNK RÉGI ÉLETÉBŐL.

- Hivatalos irtokból -

1856-ban mi volt a ló ára?

Egy ló ára: 50-től 100 Ft-ig

Egy marha ára: 30-tól 60 forintig

Egy szamár ára: 2-től 8 forintig

A magyar bikájé: 2-től 4 forintig

Egy malac ára: 1 forint

Egy sertés ára: 15 forint

Mi volt a buza ára?

Egy köből buza: 3 forint 30 krajcár

Egy köből kétszeres: 2 forint 38 kr.

Az árpa köbőlje: 1 forint 30 kr.

Zab ára: 1 forint 24 kr.

Mi volt a napszám?

Kapáláskor férfiaknak: étellel 40 kr.

Nőknek: 30 kr.

Gyerekeknek: 20 kr.

Hány földet bíró gazda van Balotán 1856-ban?

Földet bíró: 316

Földnélküli: 356

Vannak-e a község területén földesurak?

Blaskovics Bertalan nagybirtokos.

A kir. Kincstár

A mezei munka hogyan végződik? Lovakkal v. Ökrökkel?

Lovak és ökrök erejével

Van-e szőlőterület?

A község határában 164 hold szőlőföld van.

Mit termelnek?

Buzát, árpát, kétszerest, tengerit, kendert és
260 holdon dohányt.

A fentiekből hiányzik a burgonyatermesztés említése, azonban egy másik iratból nem hiányzik, hogy "Aki pediglen májusra nem ültet legalább 40 bokor kólómpért, az 10 pálcával csapatik. Ha élemedett, úgy 10 rendes koronára büntettetik."

Persze, ez csak a telkes gazdának szólt.

Asztalos P. Kálmán

JELENÜNK KRÓNIKÁJA

A Kelemen László Művelődési Ház színjátszócsoportja szeptember 30-án Nagylekon, október 3-én Csanádpalotán adta elő nagy sikerrel Csepreghy Ferenc: A piros bugyelláris című 3 felvonásos dalos népszínművét.

.....

A Kelemen László Művelődési Házban a Szegedi Nemzeti Színház október 11-én adta elő Hervé: Nebáncsvirág című nagysikerű darabját.

.....

A Kelemen László Művelődési Házban megkezdte foglalkozását a diszitőművészeti szakkör, Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével. Az első összejeövetelen megbeszélést tartottak a téli foglalkozásokról. A tervezéshez segítséget nyújtott a filmvetítés is : Gila Mihály tanár leforgatta a "Kalocsai rapszódia" című filmet, amelyet nagy tetszéssel néztek meg a szakkör tagjai.

.....

Október 18-án a Budapesti Bábszínház a művelődési ház nagytermében megjelent diákoknak és szülőknek bemutatta a Csizmás Kandur című bábjátékot.

Ezekben a napokban az általános iskolák tanulói nagyarányu hulladék-, vas-, rongy-, és papirgyűjtést rendeztek. Az összegyűjtött hulladékot a MÉH-nek adták át értékesítésre. A gyűjtés élményét rajzokkal, festményekkel is megörökítették, melyekből október 30-án a "Takarékossági világnap" alkalmával a művelődési házban kiállítást rendeztek.

.....

A Kelemen László Művelődési Ház, a makói József Attila muzeum és a Megyei Tanács vb. Makói Járási Hivatala Művelődésügyi Osztálya a Makói Művésztelep anyagából kiállítást rendezett a Kelemen László Művelődési Házban. Az október 21-től november 10-ig tartó kiállítást Dr. Kovács Miklósné, a Csongrád megyei Tanács vb. Művelődésügyi Osztály csoportvezetője nyitotta meg.

.....

Október 25-én az "Idősek hete a közlekedésben" akció keretében Rácz Imre körzeti megbízott baleseti oktatást tartott az öregek napközött-honában. Ez alkalommal a Vöröskereszt községi alapszervezete megvendégelte a napköziotthon öregjeit.

.....

Október 28-án a Kelemen László Művelődési Házban nagysikerű magyaró-
ta estét tartott Jákó Mera, Solti Károly és Puskás Sándor fellépésével.

.....

Október 27-én tartotta küldöttgyűlését a Csanádpalota és Vidéke ÁFÉSZ. A megjelent 84 küldöttet és a meghívott vendégeket - közöttük Dr. Kovács Sándort, a SZÖVOSZ elnökhelyettesét, Borbély Sándornét, a makói pártbizottság osztályvezetőjét, Ocskó Imrét, a Csongrád megyei MESZÖV elnökét, valamint a társközségek és szervezetek vezetőit - Németh Gyula az ÁFÉSZ elnöke köszöntötte.

Az értékes beszámoló után a lakosság ellátása érdekében felszólalt Kruzslicz Lászlóné, Gajda Marcell és Szikszai István.

.....

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme 61. évfordulójának megünneplésére november 4-én koszorúzási ünnepséget tartottak. A párt-Tanácsi, társadalmi és gazdasági szervezetek vezetői koszorukat helyeztek el a felszabadulási emlékműnél. A koszorúzás után ünnepi nagygyűlést tartottak a művelődési háznál. Ünnepi beszédet mondott Sárvári Zoltánné dr. a Makói járási Hivatal elnöke. Az ünnepi megemlékezés kulturműsorral zárult.

Pánczél Józsefné

